

Diplomová práce

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**FRÁZOVÁ SLOVESA V ITALŠTINĚ A JEJICH ČESKÉ PROTĚJŠKY V
PARALELNÍM KORPUSU INTERCORP**

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jan Radimský, Ph.D.

Autor práce: Bc. Denisa Gabrišková

Studijní obor: Italský jazyk

Ročník: 2.

2018

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 6. prosince 2018

.....

Mé poděkování patří doc. PhDr. Janu Radimskému, Ph.D. a doc. Mgr. Pavlu Štichauerovi, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování mé diplomové práce věnovali. V neposlední řadě bych pak ráda poděkovala své rodině za podporu během studia.

Anotace

Ve své diplomové práci popíši tzv. frázová slovesa v italštině (it. *verbi sintagmatici*), jako jsou *andare via*, *andare su*, *buttare via*, *mandare giù* apod. Na základě sekundární literatury nejprve teoreticky popíši povahu těchto komplexních sloves, poté pak jejich místo v současné italštině, tj. zejména jejich frekvenci na základě slovníků a korpusů. Jádro práce pak bude představovat druhá, praktická část, ve které vyhledám české protějšky vybraného vzorku frázových sloves a zaměřím se na jejich možné významy. Práce bude obsahovat slovník významů frázových sloves.

Klíčová slova

Frázová slovesa; verbi sintagmatici; paralelní korpus InterCorp; italština

Abstract

My diploma thesis deals with phrasal verbs in Italian (it. *verbi sintagmatici*), such as *andare via*, *andare su*, *buttare via*, *mandare giù* etc. In the first part of the thesis I will describe the disposition of these complex verbs theoretically with help of secondary literature. After that I'll explain their position in current Italian language, especially their frequency of use on the basis of dictionaries and corpuses. The second, practical part is the core of this thesis. The aim of this work is to search Czech opposites of the selected sample of the Italian phrasal verbs. I put emphasis on their possible meanings. The thesis includes the dictionary with meanings of phrasal verbs.

Key words

Phrasal verbs; verbi sintagmatici; parallel corpus InterCorp; italian

Obsah

Úvod.....	7
Seznam zkratk	9
Teoretická část	10
1. Frázová slovesa.....	10
2. Frázová slovesa v italštině	11
2.1 Charakteristika.....	11
2.2 Částice	18
2.3 Klasifikace	21
2.4 Vymezení.....	24
2.5 Slovosled	25
2.6 Vznik	27
2.7 Rozšíření.....	28
3. Frázová slovesa v jiných jazycích	30
4. Frekvence frázových sloves (slovníky a korpusy).....	32
Praktická část	37
1. Paralelní korpus InterCorp – úvodem.....	37
2. České protějšky frázových sloves v InterCorpu	37
2.1 Nefrazeologická slovesa	77
3. Výsledky korpusových dat	81
3.1 Slovesa v konstrukci frázového slovesa	81
3.2 Nejfrekventovanější slovesa u konkrétního adverbia.....	81
3.3 Význam kompozicionální vs. idiomatický	82
3.4 Nejfrekventovanější frázová slovesa	83
4. Slovníček	84
Závěr	88
Riassunto.....	91
Seznam použité literatury a zdrojů	94

Úvod

I přes to, že se frázová slovesa v italském jazyce vyskytovala už ve staré italštině a v dnešní době ve spoustě italských dialektech, nebylo toho o nich mnoho sepsáno. O tuto problematiku roste v lingvistické teorii zájem až v posledních letech. Navzdory tomu však bylo provedeno jen málo studií srovnávající korpusy, které by byly dostatečně reprezentativní pro italštinu jak psanou, tak i mluvenou.

Ve své diplomové práci se budu věnovat frázovým slovesům v italštině a jejich českým protějškům. Na základě odborné sekundární literatury se zaměřím především na jejich charakteristiku a typologii. Jádrem práce bude analýza v paralelním korpusu Intercorp, která nám pomůže odhalit četnost užití frázových sloves v italském jazyce a jejich významy.

Diplomovou práci rozdělím do dvou hlavních částí, na část teoretickou, jež bude dále členěna na kapitoly, a na část praktickou.

V první kapitole teoretické části se seznámíme s pojmem frázového slovesa, a sice s jeho strukturou, významem a podíváme se, zda existuje i v českém jazyce.

Druhá kapitola se už bude věnovat frázovému slovesu v jazyce italském. Popíšeme si jejich základní charakteristiku, dělení dle pojetí různých lingvistů, zabrousíme do problematiky názvu prvku, který frázové sloveso doprovází, podíváme se na slovosled a v neposlední řadě na vznik a rozšíření frázového slovesa v Itálii.

Další kapitola bude věnována frázovým slovesům v ostatních jazycích, především tedy v angličtině. Letmo se podíváme i na němčinu, holandštinu, norštinu, islandštinu, dánštinu, švédštinu, které jsou zajímavé zejména svým slovosledem.

Čtvrtá, tedy poslední kapitola teoretické části, bude popisovat frázová slovesa ve slovnících a korpusech. Zaměříme se zvláště na to, pod čím lze frázová slovesa hledat a jak tento problém vyřešili různí autoři ve svých slovnících.

Další částí už bude samotná praktická část. V praktické části diplomové práce bude mým úkolem ověřit a následně potvrdit či vyvrátit teorii výskytů a významů jednotlivých frázových sloves, kterou popisují v teoretické části. Materiál pro můj výzkum mi poskytl Korpus InterCorp, odkud jsou čerpány příklady pro výzkumnou část. Hlavní částí mého zkoumání pak bude postupně vyhledat některá vybraná frázová slovesa a zjistit jejich možné významy. Informace vyplývající z mého výzkumu pak zaznamenám do tabulek. Na závěr práce sestavím slovníček italských frázových sloves

a jejich překladů do českého jazyka a shrnu výsledky mého zkoumání pro lepší přehlednost.

Seznam zkratek

VS = verbi sintagmatici

V = sloveso

P = částice

OGG = předmět přímý

AVV = adverbium

V + Part. = sloveso + částice

N₀ = větný člen na pozici podmětu

Loc N₁ = místo (lokalita) vyjádřené podstatným jménem

Tab. = tabulka

Fq = frekvence

Slovníky:

ARQ= Arquè, R. (2002): Diccionari italià- català. Barcellona: Enciclopèdia Catalana

DISC= Sabatini, F. / Coletti, V. (edd.) (2007): Il Sabatini Coletti. Dizionario della lingua italiana. Firenze: Sansoni

DM= De Mauro, T. (ed.) (2000): Il dizionario della lingua italiana per il terzo millennio. Torino: Paravia

DO= Devoto, G. / Oli, G. (2004): Dizionario Devoto- Oli della lingua italiana. Edizione 2004- 2005. Firenze: Le Monnier

GAR= Patota, G. (ed.) (2007): Il Grande dizionario della lingua italiana Garzanti 2008. Milano: Garzanti Linguistica

HER= Giordano, A. / Calvo C. (2006): Diccionario Italiano: italiano- español, español-italiano. Barcellona: Herder

PAR= Espasa Paravia. Il dizionario Spagnolo Italiano, Italiano Spagnolo. Torino: Paravia, 2005

TAM= Tam, L. (2003): Grande dizionario spagnolo- italiano. Milano: Hoepli

VOX= Sañé, S. / Schepisi, G. (2005): Il dizionario di spagnolo. Dizionario spagnolo-italiano, italiano- spagnolo. Bologna: Zanichelli

ZIN= Lo Zingarelli 2008. Vocabolario della lingua italiana di Nicola Zingarelli. Bologna: Zanichelli, 2007

Teoretická část

1. Frázová slovesa

Frázová slovesa jsou idiomatická vyjádření, která jsou tvořena z více slov, jde tedy o slova složená (*parole costruzionali*). Přestože se ale skládají z více částí, toto spojení chápeme jako jeden celek. Frázová slovesa mohou být významu kompozicionálního, tedy takového, kde význam celého spojení je výsledkem jednotlivých významů samotného slovesa + příslovce. Takovým příkladem by mohlo být italské *portare via* nebo české spojení *dát pryč*. Dále mohou být významu idiomatického. V takovém případě slovní spojení vytváří zcela nový význam, který je často velmi odlišný od přesné definice původního slovesa. Jejich význam v mnoha případech nemůžeme logicky odvodit z jednotlivých významů složek v konstrukci a je zapotřebí se je naučit jako celek. Tato definice platí především pro anglická slovesa typu *give up*.

Frázová slovesa se objevují zejména v cizích jazycích. V češtině frázová slovesa jako taková neexistují, avšak stejným způsobem v českém jazyce fungují předpony, které svou přítomností mohou vytvářet rovněž idiomatický význam. Jako příklad si můžeme uvést české sloveso *dělat*. Jeho přesný význam jakožto samotného slovesa by bylo *konat nějakou činnost*. Když ale k němu začneme přidávat různé předpony, význam se podle nich bude měnit.

předělat	přetvořit, přeměnit; př. Mámě to špatně, je třeba to předělat.
vydělat	získat peníze, vydělat na + lokál = nabýt výhodu z určité činnosti, zpracovat kůži pro další využití; př. Vydělal sis peněz dost, tak si to kup sám.
prodělat	projít něčím, podrobit se, ztratit; př. Na krátkodobém pronájmu můžete prodělat!
zadělat	těsto, zamontovat, zatarasit, zamazat; př. Zadělal jsem si kalhoty od bláta.
oddělat	odstranit, sundat, odprásknout, zastřelit, odkrýt, ubít; př. Jack Bauer je schopen během 24 hodin oddělat mnoho lidí.
dodělat	dokončit; př. Dodělal ho ranou tyčí.
podělat	pokálet, pokazit; př. Já jsem tu písemku podělal!
přidělat	zvětšit, připevnit; př. Přidělej tomu stolu nohy.
obdělat	pole, maso; př. Před zasetím osiva se musí pečlivě obdělat půda.
udělat	vzniknout, vyrobit cosi/ věc, pořádek; př. Udělaly se jí vrásky na čele.

Na příkladu slovesa *dělat* můžeme vidět, že toto jednoduché sloveso, jsou-li k němu připojené předpony, má najednou i jiné významy. Některé z nich lze logicky odvodit, například *předělat, dodělat*, jiné je zapotřebí se naučit (*prodělat, oddělat, podělat* atd.)

Pro cizince bývají často frázová slovesa velmi těžká. A to hlavně v situaci, kdy význam nelze vydedukovat z jednotlivých významů slov a konstrukci je nutné nastudovat. V angličtině lze často frázová slovesa nahradit jiným slovem. Bývají ale většinou dlouhá a ta původní pochází ze staroangličtiny. S těmi se setkáváme spíše v písemném nebo formálním projevu. Anglicky mluvící lidé dávají spíše přednost v mluvené řeči slovům kratším. A tak například místo *surrender* použijí frázové sloveso *give up* nebo místo *demolish* uslyšíme častěji *pull down*.¹

2. Frázová slovesa v italštině

2.1 Charakteristika

S pojmem frázová slovesa, italsky nazývaná *verbi sintagmatici*, někdy také *verbi analitici*, přichází v roce 1997 Raffaele Simone v knize *Esistono verbi sintagmatici in italiano?*. Frázová slovesa jsou slovesa složená z více slov, jako například *andare giù, tirare su, venire fuori* či *mettere sotto*.

Poprvé byl termín *verbi sintagmatici* uveden v únoru roku 1995 v Madridu na mezinárodním setkání významných lingvistů, kde byla navržena tato definice:

Per intenderci subito definirò i verbi sintagmatici (cf.VS) come sintagmi formati da una testa verbale e da un complemento costituito da una "particella"(originariamente un avverbio), uniti da una coesione sintattica di grado elevato al punto che non si può commutare il VS intero con una sola delle sue parti. Si tratta quindi di costruzioni del tipo di fare fuori, venire meno o buttare giù." (Simone, 1997, p. 49).

Frázová slovesa jsou syntagmata složené z hlavy, jakožto řídicího členu, kterým je sloveso, a z pevně připojeného větného členu, který italské gramatiky nejčastěji nazývají částicí.² Calvo Rigual (2008: 48) upozorňuje na fakt, že ne všichni lingvisté

¹ <https://www.helpforenglish.cz/article/2005111605-frazova-slovesa> [online]. [cit. 2018-02-11].

² Simone, Raffaele (1997), *Esistono verbi sintagmatici in italiano?*, in *Lessico e grammatica. Teorie linguistiche e applicazioni lessicografiche. Atti del Congresso interannuale della Società di Linguistica Italiana (Madrid, 21-25 febbraio 1995)*, a cura di T. De Mauro & V. Lo Cascio, Roma, Bulzoni, pp. 155-170 (già in «Cuadernos de filología italiana» 3, 1996, pp. 47-61).

zkoumající tuto problematiku, se shodují na prvku, který je součástí slovesa. Antelmi, Jansen, Masini, Porquier či Venier ho označují za částici, Voghera přímo za adverbium. Obecně platí, že ve slovese je zakódován pohyb a částice nebo adverbium pak označuje jeho směr. Takovým příkladem může být například sloveso *andare su*, které bychom mohli parafrázovat slovesem *salire* nebo frázové sloveso *andare dentro*, které lze nahradit slovesem *entrare*. Význam této konstrukce je snadno odvoditelný. V jiných případech je ale význam frázového slovesa idiomatický, nemůžeme ho odvodit z významů jednotlivých prvků. Tento jev lze ukázat na příkladu *mettere sotto* mající význam *investire*, dále pak *tirare su* znamenající *allevare*. Existují i případy, kdy je částice v konstrukci nadbytečná, jako tomu je například u sloves *uscire fuori* nebo *entrare dentro*. Samotné sloveso by označovalo totéž, jako kdyby stálo bez příslovečného určení, přesto se však vyskytují pohromadě.³

Frázová slovesa mohou být intransitivní (příklad 1 a 2), která nepotřebují předmět k plnému významu (*andare, venire*), tak i tranzitivní (příklad 3 a 4). Ta se vážou s přímým předmětem (*tirare, mandare*).⁴

(1) *S'alzò e andò fuori facendoci spostare tutti.*

(2) *Il tedesco veniva su di cattivo umore.*

(3) *Tutte le volte che vedevo nostra madre tirar fuori dei soldi.*

(4) *Io mandavo giù la roba senza sentirci il gusto.*

Calvo Rigual (2008: 53) frázová slovesa rozděluje ze syntaktického hlediska na tři skupiny:

- a. Frázová slovesa tranzitivní: *La crisi in Irak ha portato su i prezzi del petrolio.*
- b. Frázová slovesa intransitivní: *È da anni che tirano avanti con quella storia.*
- c. Frázová slovesa intransitivní + klitikum: *Perché tu faccia i compiti devo sempre starti addosso?*

Tento poslední typ je podle něj důležité neopomenout, jelikož je to jedna z rozdílů od španělského jazyka a naopak se tak italština tímto přibližuje francouzštině.

Raffaele Simone (1997:157) rozlišuje kromě tranzitivních a intransitivních frázových sloves ještě slovesa zvrtná (*buttarsi dietro*), intransitivní pronominální (*farsi avanti*) a

³ Treccani [online]. [cit. 2018-02-11]. di Hanne Jansen - Enciclopedia dell'Italiano (2011)

⁴ Treccani [online]. [cit. 2018-02-11]. di Hanne Jansen - Enciclopedia dell'Italiano (2011)

dále pak takzvaná syntagmaticko-pronominální frázová slovesa, jakými jsou například *andarsene via, farsela addosso, berci sopra* nebo *darci sotto*.

Slovesa mohou explicitně naznačovat pohyb, dále mohou vyjadřovat způsob pohybu (*sgattaiolare, scantonare*) nebo směr pohybu (*uscire, salire*).⁵

(5) *Sgattaioli via per una porta oltre alla quale c'è una neutrale sala.*

(6) *Pin ha scantonato fuori dal mucchio delle vecchie case.*

(7) *Identici a quelli che dal bar biliardi escono fuori.*

(8) *Sono salito su fino all'ultima galleria.*

Slovesa dále mohou vyjadřovat stav. Těmito slovesy bývají nejčastěji *essere* a *stare*.

(9) *Il Posillipo è sotto di due gol.*

(10) *E lo stesso che è stato dentro per falsa testimonianza.*

Dalšími typickými slovesy jsou *fare, dare, tenere*, které ačkoli nevyjadřují pohyb ani stav, jsou hojně frekventovaná.

(11) *E quando hanno fatto fuori Benedetto.*

(12) *L'idea di sceneggiatura che teneva su il tutto.*

Lingvista Yazeed Hammouri⁶ přichází s touto typologií frázových sloves, která je následující:

Zprvé jsou to slovesa vyjadřující pohyb, která se pojí s adverbium. Takovým příkladem jsou frázová slovesa *andare avanti, andare indietro, venire avanti* či *venire indietro*.

Zadruhé jsou to slovesa stavová + adverbium jako například *essere contro, essere dentro, stare sopra, stare sotto*.

Třetí skupinou jsou slovesa označující nějaké vlastnictví + adverbium: *tenere dietro, tenere fuori, tenere sotto*.

Začtvrté jsou to slovesa, která označují činnost vztahující se k podmětu + adverbium: *prendere sotto, prendere su*.

⁵ Treccani [online]. [cit. 2018-02-11]. di Hanne Jansen - Enciclopedia dell'Italiano (2011)

⁶ HAMMOURI, Yazeed (2013): *Analisi grammaticale e semantica di lessemi verbali complessi: verbi sintagmatici*. University of Jordan

Poslední, pátou kategorií jsou slovesa určující fázi činnosti či procesu. Jako příklad si můžeme uvést slovesa *finire lontano*, *finire sotto* nebo *finire vicino*.

Oba prvky v konstrukci frázového slovesa mají silnou soudržnost, díky čemuž jsou vnímány jako jedna složka, která nese silnější význam, než by měly významy jednotlivých slov. Například *stare dietro a qualcuno*, kde by v doslovném překladu význam této konstrukce byl něco jako *stát za někým*, avšak pravým významem je *inseguire qualcuno*, neboli *pronásledovat někoho*.⁷

Giuseppe Patota uvádí příklad na slovese *mettere*. Říká, že velkou roli hraje nejen *su* za slovesem, ale zejména předmět, který následuje po celém spojení *To, co následuje za slovesem*, tedy ovlivňuje celý význam konstrukce.⁸

Mettere su

- a. *Mettere su la pasta (far cuocere).*
- b. *Mettere su casa (andare a vivere per conto proprio).*
- c. *Mettere su famiglia (formare una propria famiglia).*

Mettere giù

- a. *Metti giù quel bastone (posa quel bastone).*
- b. *Metti giù le mani (abbassa le mani, non usarle contro di me).*

mettere sotto: un pirata della strada ha messo sotto una donna anziana (l'ha investita con automobile).

mettere sottosopra: Gianni, Claudia e Marta sono venuti a casa mia e hanno messo sottosopra il salotto (hanno fatto disordine in salotto).

mettere insieme: ha messo insieme quattro o cinque persone e ha organizzato un bel gruppo di lavoro (ha riunito, ha coordinato).

Calvo Rigual (2008:57) dělí slovesa i částice na dva typy.

Zprvé to jsou slovesa pohybu, mezi které patří *andare (andarsene)*, *mettere (mettersi)*, *venire (venirne, venirsene, venirsi)*, *essere (essersi)*, *stare (starci)*, *arrivare*, *buttare*

⁷ Treccani [online]. [cit. 2018-02-11]. di Hanne Jansen - Enciclopedia dell'Italiano (2011)

⁸ PATOTA, Giuseppe. Grammatica di riferimento dell'italiano contemporaneo. Wyd. 3. Milano: Garzanti, 2006. ISBN 8848040314, str. 174

(*buttarci*), *entrare*, *filare*, *fuggire*, *gettare* (*gettarsi*), *mandare*, *portare* (*portarsi*), *sbattere*, *scappare*, *tirare* (*tirarsi*) atd.

Další skupinu tvoří ostatní slovesa *avere* (*avercela*), *berci*, *dare* (*darci*, *darla*, *darsi*), *fare* (*farcela*, *farsi*), *finire*, *tagliare*, *tenere* (*tenerci*), *volere* (*volerci*) atd.

Dále jsou to částice, která vyjadřují místo: *fuori*, *su*, *via*, *addosso*, *giù*, *accanto*, *addietro*, *appresso*, *attorno*, *avanti*, *contro*, *davanti*, *dentro*, *diretto*, *incontro*, *indietro*, *innanzi*, *intorno*, *là*, *lontano*, *oltre*, *sopra*, *sotto*, *vicino*.

A pak ostatní částice: *apposta*, *bene*, *male*, *meno*, *senza*.

Říká, že existují čtyři kombinace, jak se mohou pojit slovesa s částicemi v konstrukci frázových sloves:

1. Sloveso pohybu + příslovečné určení místa: *mettere avanti*, *tirare fuori*, *andare sotto*
2. Sloveso pohybu + ostatní adverbia: *venir meno*, *mettere male*
3. Ostatní slovesa + adverbia označující místo: *fare su*, *piangersi addosso*
4. Ostatní slovesa + ostatní adverbia: *fare senza*, *dire apposta*, *pensarci bene*⁹

Vzorcem *sloveso pohybu + příslovečné určení místa* se vytvářejí konstrukce, které vedou ke vzniku slov, které se chovají jako jedna jednotka. Francesca Masini v roce 2007 poznamenala, že téměř všechna italská frázová slovesa označují pohyb. O tomto jevu píše i Leonard Talmy v roce 1975 v díle *Semantics and the syntax of motion*, kde pohybová slovesa dále rozděluje do dvou skupin, a sice slovesa *verb-framed* a *satellite-framed*, která se liší tím, jakým způsobem pohyb vyjadřují. Latina směr pohybu vyjadřovala předponou:¹⁰

⁹ CALVO, Rigual, (2008) *I verbi sintagmatici italiani con appunti contrastivi con lo spagnolo e il catalano*, str. 57

¹⁰ SIMONE, Raffaele, *Verbi sintagmatici come categoria e come costruzione*, Università Roma Tre, Roma.

latina	italština	význam
ex- eo	“esco”	fuori- vado
ob- eo	“attraverso”	attraverso- vado
de- sum	“sono assente”	giù da- sono
ad- sum	“sono presente”	in direzione di- sono
in- sisto	“sto sopra”	in- sto fermo
re- sisto	“mi oppongo”	ripetutamente- sto.fermo

Zvláště ve slovech s příponou *-sisto* je možné vidět nejrůznější způsob vyjádření směru. Z latinských slovesných předpon lze vyčíst jisté informace:

as- sisto	“sono presente (a un evento)”
de- sisto	“cesso di essere presente; abbandono”
in- sisto	“sono presente (in un posto stabile)”
per- sisto	“sono presente attraversando”
re- sisto	“sono presente con insistenza”
sub- sisto	“sono presente sotto (un posto determinato)”

Až na nějaké výjimky ale v románských jazycích došlo k omezení prefixům udávající směr. Původní morfologická struktura je ovšem zachována a ve slovech rozpoznatelná, pouze s nezbytnými jazykovými úpravami. Jako příklad Francesca Masini uvádí slova zděděná z latiny: *assisto, consisto, desisto, insisto, persisto, resisto, sussisto*. Zde můžeme vidět, že ačkoliv si slova zachovala původní podobu, nelze v nich vyčíst konkrétní informace o směru pohybu. Co lze z předpon ale zjistit, je povaha slovesného děje (*aktionsart*).¹¹

Jak ale poukazuje Raffaele Simone (1997: 53), ne všechna frázová slovesa jsou slovesa pohybová, i když jejich hlava (*verbo-testa*) pohyb vyjadřuje. Takovým příkladem je sloveso *buttare giù* ve smyslu *deprimere*.

Můžeme si všimnout, že tato slovesa mají něco společného s tzv. *verbi a reggenza* jako například *contare (su)* či *stare (su)*. Simone (1997:54) vysvětluje rozdíl mezi těmito dvěma jevy. Hlavní rozdíl je následující; *verbi a reggenza*, složené ze slovesa a předložky, kde předložka nepřispívá k vytváření společného významu, nepřiděluje tedy

¹¹ SIMONE, Raffaele, *Verbi sintagmatici come categoria e come costruzione*, Università Roma Tre, Roma.

tematickou roli, ale slouží především k tomu, aby navázala spojení se jménem, které po ní následuje. Naopak u frázových sloves je částice (adverbium) zásadní pro utvoření významu. Frázová slovesa mají strukturu [[...]v [...]p]vs. Jako příklad můžeme uvést [[mandare]_v [avanti]_p] vs [la società]. A naproti tomu pak příklad [mandare]_v [l'attore]_o [avanti alla platea]_{sp}.

Dalším rozdílem je pak to, že *verbi a reggenza* nemohou být užity bez nominálního syntagmatu (nejčastěji předmětu), zatímco frázová slovesa ano. Nemůžeme mít tedy větu *Conto molto su*, ale je zapotřebí doplnit větný člen; *Conto molto su di lui*. Naopak můžeme mít větu *È uno che tira via* nebo *Una sigaretta tira un po' su*, aniž by po částici následoval další větný člen.

Francesca Masini (2009:191-209) frázová slovesa považuje za poslední fázi procesu kombinace slov, ve které jsou prvky uspořádány podle rostoucí soudržnosti. Tuto teorii dále později rozvedl Raffaele Simone v článku *Verbi sintagmatici come categoria e come costruzione*. Prvním takovým případem jsou kombinace slov, která jsou nestálá, konstrukce je téměř libovolná a mluvčí si je víceméně tvoří podle svého. Jako příklad uvádí *caro/buon amico*. Takovýto typ nese název *combinazioni volatili*. Dále jsou to tzv. vyhrazené kombinace (*combinazioni preferenziali*), které předpokládají jistou znalost mluvčího. Příkladem může být *naso aquilino*. Třetí kategorií jsou kolokace (*collocazioni*), což je spojení více slov, které spolu souvisí gramaticky i sémanticky a vytváří víceslovné pojmenování. Kombinace slov je tedy více omezená než u předchozích dvou případů. Jako například *aprire un conto*. Posledním typem kombinace slov jsou tzv. *polirematiche*, což jsou slovní spojení, která mají nejsilnější soudržnost. Francesca Masini tento jev ukazuje na příkladu *guerra fredda*, který nemůže být žádným jiným způsobem upravován či nahrazován jinými slovy, tento výraz tvoří jeden specifický význam, stojí-li pospolu. Nelze tedy nahradit přídavné jméno *fredda* za například *gelida*, ačkoliv by se mohlo zdát, že by to znamenalo totéž, jelikož by konstrukce ztratila svůj význam. A to právě proto, že jde o pevné ustálené spojení slovních tvarů, které je zapotřebí naučit se jako celek. A do této kategorie řadíme právě i frázová slovesa.

M. Pettorino, A. Giannini a F. M. Dovetto¹² na slovese *venire* ukazují sémantickou rovinu frázových sloves. Na prvním příkladu můžeme vidět, že význam celé konstrukce je dán kompozičně, ve druhém případě už bychom význam jen tak neodhadli.

Venire fuori:

Příklad:	<i>Ugo viene fuori dalla stanza.</i>
Výklad:	Odejít, vyjít, vystoupit
Význam:	Kompoziční
Komentář:	Částice zachovává směr pohybu, tedy jít <i>ven</i> . Kompoziční význam umožňuje větší volnost výběru slov. Na pozici podmětu tedy může stát životný podmět (<i>Ugo, il cane</i>) i neživotný (<i>l'acqua</i>).
Struktura	N ₀ VS Loc N ₁ N ₀ značí větný člen na pozici podmětu, VS frázové sloveso (<i>viene fuori</i>) a Loc N ₁ místo (<i>dalla stanza</i>), přičemž lokace nemusí být nutně vyjádřena: (<i>Ugo + il cane + lacqua</i>) <i>viene fuori</i> .
Příklad:	<i>Ultimamente è venuto fuori uno splendido romanzo.</i>
Výklad:	Být publikován
Význam:	Idiomatický
Komentář:	Metaforický přenesený význam, který vychází z obou prvků. Idiomatický význam konstrukce má omezenější výběr slov. Podmět, v tomto případě <i>romanzo</i> , může být nahrazen pouze takovým substantivem, který koresponduje s významem publikovat. Namísto <i>romanzo</i> zde tak může stát například <i>libro</i> nebo <i>articolo</i> .
Struktura:	N ₀ V Part. Tyto členy bohatě stačí, aby byl naplněn význam věty.

2.2 Částice

Jak již bylo zmíněno výše, odborníci, kteří se frázovými slovy zabývají, se neshodují v názvu prvku, který sloveso doprovází. Proto v některých dílech narazíme na označení příslovce (*avverbio*), jindy na částici (*particella*). Antelmi 2002, Jansen 2004, Masini

¹² A CURA DI MASSIMO PETTORINO .. [ET AL.]. SOCIETÀ DI LINGUISTICA ITALIANA GRUPPO DI STUDIO SULLA COMUNICAZIONE PARLATA. La comunicazione parlata. Napoli: Liguori [u.a.], 2010. ISBN 9788895044835, str.5

2005, Porquier 2001 či Venier 1996 dávají přednost výrazu částice, Voghera 2004 naopak konstrukci definuje jako sloveso + příslovce.

Francesca Masini (2006: 6) rozděluje adverbia do třech hlavních kategorií:

- a. Lokativní (*uscire fuori* nebo *entrare dentro*)
- b. Nelokativní
 - a. časová (*fare prima, venire dopo, fare tardi*),
 - b. deiktická (*essere lì, rimanere lì, buttare là*),
 - c. způsobová (*andare bene, finire male, parlare chiaro*),
 - d. kvalitativní (*mancarci poco, venire meno*),
- c. zdvojená (*andare su e giù, camminare avanti e indietro, essere lì lì*).

Pokud půjdeme do důsledku, většina částic pojící se se slovesy patří do skupiny víceznačných, nazývaných také polysémních lexémů, klasifikovaných někdy jako příslovce, jindy jako nevlastní předložky (*dentro, dietro, sotto, su, avanti*), která je patrná ve slovesech na příkladu 13 a 14. Ty pak vyžadují doplnění předložkového syntagmatu:¹³

(13)

- a. *Io avevo capito che lei stava dietro a mio marito.*
- b. *Calimani gli stava dietro per tenerlo d'occhio.*

(14)

- a. *La TV da addosso a drogati e stranieri.*
- b. *La vita ti da addosso con dei castighi.*

Frázová slovesa, v nichž má částice funkci pouze ukazatele dokončené akce, se hojně vyskytují v severoitalských dialektech. Ve furlánštině, ligurském, benátském nářečí či dialektu provincie Parma najdeme řadu frázových sloves, u kterých částice místo aby udávala směr slovesa, naznačuje, že akce byla dokončena až do konce.¹⁴ S příklady takových sloves přichází Hanne Jansen 2008 (1663-1679):

¹³ Treccani [online]. [cit. 2018-02-11]. di Hanne Jansen - Enciclopedia dell'Italiano (2011)

¹⁴ Treccani [online]. [cit. 2018-02-11]. di Hanne Jansen - Enciclopedia dell'Italiano (2011)

magnar fora «*mangiare fuori*»,
serir / siarâ su «*chiudere su*»,
bulî su «*bollire su*»,
bevar fora / beva sy «*bere fuori / su*»,
brusar fora «*bruciare fuori*»,
cirî fur «*cercare fuori = trovare*»,
polsâ fur «*riposare fuori*».

Masini a Iacobini v roce 2005 poznamenali, že post verbální částice u VS může kromě označení směru určovat telicitu sloves (mající nějaký cíl či vnitřní hranici) a tzv. aktionsart, nebo-li způsob slovesného děje.

1. *Luca ha lavato via la macchia.* Na tomto prvním příkladu můžeme vidět frázové sloveso *lavare via*. Jde o spojení, ve kterém částice *via* z konstrukce udělá dokonavý (ukončený, ohraničený) vid. Dále jde o sloveso označující děj směřující k nějakému cíli. Takováto slovesa nazýváme slovesa telická.

2. *Luca ha lavato la macchia.* V tomto případě jde o sloveso trvající v čase, které není ukončené či ohraničené a o sloveso atelické, pro jehož průběh dosažení určitého bodu není relevantní.¹⁵

Příklady benátských frázových sloves poskytl Raffaele Simone:¹⁶

smontare gii~ «*seendere*»,
andare dentro «*entrare*»,
andare indietro «*indietreggiare*»,
saltare su ~«*contraddire protestando*»,
perdersi via «*distrarsi*»,
andare dietro «*corteggiare*».

Calvo Rigual (2008:50) upozorňuje na jeden druh pronominálních sloves, který se svou strukturou zdá být podobný frázovým slovesům. Jde o slovesa, která se pojí s částicí *ci*

¹⁵ Iacobini, Claudio & Francesca Masini (2006), Verb-particle constructions and prefixed verbs in Italian: typology, diachrony and semantics, in «On-line Proceedings of the 5th Mediterranean Morphology Meeting», (Frejus, 15-18 September 2005), University of Bologna.

¹⁶ Simone, Raffaele (1997), Esistono verbi sintagmatici in italiano?, in Lessico e grammatica. Teorie linguistiche e applicazioni lessicografiche. Atti del Congresso interannuale della Società di Linguistica Italiana (Madrid, 21-25 febbraio 1995), a cura di T. De Mauro & V. Lo Cascio, Roma, Bulzoni, pp. 155-170 (già in «Cuadernos de filología italiana» 3, 1996, pp. 47-61).

nebo s klitickým zájmenem. Tato adverbia konstrukci dávají specifický význam. Jako příklad uvádí věty:

Aiuto vi prego non ci capisco nulla!

L'opposizione thailandese prevede una rivolta popolare se il primo ministro non se ne andrà.

2.3 Klasifikace

Raffaele Simone ve článku *Esistono verbi sintagmatici in italiano?* (1997:155-170) rozlišuje 3 typy frázových sloves.

V první skupině má částice platnost určující směr (*andare fuori*). Částice udává směr pohybu, který je vyjádřen slovesem. Význam celé konstrukce je pak velmi často složením obou jednotlivých významů.

V druhé skupině má částice hodnotu zesílení významu (*uscire fuori*). Tuto skupinu lze považovat za podkategorii první skupiny. Částice zde zachovává hodnotu udávající směr pohybu, důležité je však zesílení významu. Směr už je zakódovaný ve slovese. Tento typ frázových sloves Schwarze nazývá pleonastický, tedy nadbytečný, který lze nalézt ve velmi častých případech jako je *uscire fuori* nebo *salire su* nebo také v kontextu, ve kterých mluvčí cítí potřebu zesílit směr a dát mu tak ještě větší význam. Takovým příkladem by mohla být například věta: *Un impiccato che pende giù da un albero.*

Ve třetí skupině má sloveso metaforický nebo idiomatický význam (*fare fuori*). V těchto případech není význam odvoditelný od významu jeho jednotlivých složek, ale vychází z více či méně zjevné metafory, jako například již výše uvedený případ *stare dietro*, nebo vychází z idiomaticity jako například *fare fuori*. Význam takovéto skupiny sloves je zapotřebí naučit se jako celek.

Iacobini a Masini (2006: 155-188) dokonce přichází se čtvrtou skupinou. Jde o podkategorii sloves tvořené částicí *via* s významem *rimuovere*, tedy odstranit, dostat pryč. Takovými slovesy jsou například *grattare*, *lavare*, *cacciare*. Funkcí částice *via* v těchto konstrukcích je ukázat, že proces odstraňování je dokončen s pozitivním výsledkem. Takovým příkladem může být věta *Il liquido ce l'avevano tolto via*. V jiných případech částice *via* přidává výsledný znak slovesu, který ho původně nevlastní.

(15)

a. Marco raschia via la vernice [*ma questa non si stacca].

b. Marco raschia la vernice [ma questa non si stacca].¹⁷

Francesca Masini (2006:4) klasifikuje dvě třídy částic na základě jejich sémantiky:

1. Částice má hodnotu zesílení. To znamená, že zintenzivňuje informace, které jsou již obsažené ve slovesu: *uscire fuori, entrare dentro, scappare via*. Částice zde nehraje velkou roli, význam konstrukce by zůstal stejný i bez ní.
2. Částice specifikuje pohyb slovesa, které by bylo velmi obecné: *mettere su/sotto/giù, tirare via/su/giù, saltare fuori/dentro/sopra*. Samotné sloveso nám nedává informaci o směru pohybu a je třeba být blíže určený částicí.

Na základě výzkumu z korpusu LIP bylo zjištěno, že frázová slovesa *V+via, V+giù, V+su, V+dentro* mají ve většině případů význam kompozicionální, naopak konstrukce *V+avanti, V+fuori, V+dietro, V+indietro, V+contro* bývají zpravidla významu idiomatického.

Dalším zajímavým zjištěním výsledků hledání v korpusu LIP byl fakt, že z dvanácti výskytů u částice *avanti* v korpusu šlo čtyřikrát o význam kompozicionální, tedy takový, kdy význam konstrukce sloveso + *avanti* můžeme vyvodit z jednotlivých významů, a osmkrát o význam idiomatický. Význam prostorový samotného *avanti*, nejčastěji překládaného jako *vpřed (u), dopředu, kupředu*, je mluvčími zachován jen v ojedinělých případech jako například: *insomma vanno avanti piano piano; che fai mandì avanti prima te o Bonari ; venga avanti dai; si tratta capito di tirare avanti questi*. Naproti tomu 93 procent případů *V + avanti* bylo významu idiomatického (přesně řečeno 134 výskytů): *vanno avanti le trattative; mandare avanti'impero; portare avanti un discorso; tirare avanti con una vita normale; tirano avanti certi lavori*. Prvotní význam prostoru částice *avanti* tedy ve většině případů získává hodnotu časovou, častokrát označuje speciálně jisté pokračování v nějaké činnosti.

Pokud se podíváme přímo na konstrukci lemmatu *portare avanti* s 25 výskytů, zjistíme, že se vždy objevilo ve smyslu idiomatickém: *abbiamo portato avanti questa esperienza senza una lira; comunque noi abbiamo portato avanti una proposta; un discorso lo può portare avanti un pochino meglio*.

¹⁷ Iacobini, Claudio & Masini, Francesca (2006), The emergence of verb-particle constructions in Italian: locative and actional meanings, «Morphology» 16, 2, pp. 155-188.

Dalším postřehem také bylo, že pro některá frázová slovesa je charakteristická mnohoznačnost. Jako příklad byla uvedena slovesa *buttare giù* a *tirare su*.

Secondo me è caduto, l'hanno buttato giù. [=lanciare]

Se c'era da buttar giù un muro coi piedi. [=demolire]

Butteranno giù un testo. [=abbozzare]

Questa è la casacchina senza bottoni da buttare giù. [=apporre]

Tirare su la forchetta. [=sollevare]

Ho tirato su i miei ragazzi. [=allevare]

Ho tirato su la cornetta. [alzare]

Per tirare un po' su questi voti. [=aumentare]¹⁸

Simone (1997:57) popisuje hlavní charakteristiky italských frázových sloves:

Zprv je to tzv. *nominalizzazione*. Frázová slovesa jsou součástí sloves složených (*verbi complessi*). Většina obyčejných sloves se dá substantivovat, to znamená vytvořit z jiného větného členu podstatné jméno: *Che Angelica sia scomparsa mi [è molto dispiaciuto]*. Ze slovesa *scomparire* uděláme substantivum *la scomparsa*: *La scomparsa di Angelica mi è molto dispiaciuta*. Podstatné jméno jsme ze slovesa udělali tak, že jsme mu přidali člen. U frázových sloves tento jev není možný. Ve větě *Ci è dispiaciuto che ci sia venuto meno il suo appoggio* nelze frázové sloveso substantivovat: **La venuta meno del suo appoggio ci é dispiaciuta*.

Francesca Masini (2006:4) poznamenává, že jediný prvek, který by případně bylo možné v konstrukci frázového slovesa nominalizovat, je sloveso. Je tedy zapotřebí ze slovesa udělat infinitiv či participium a přiřadit mu člen. Sloveso a částice nemohou být od sebe odděleny, pokud nejde o takzvaný „lehký prvek“ (*costituente molto leggero*) nebo klitické zájmeno. Uvádí i pár příkladů, kde by se nominalizace slovesa dala tolerovat:

La gente è corsa fuori dall'edificio. – Il correre/la corsa della gente fuori dall'edificio.

Gianni è corso via subito dopo la partita. – Il correre via di Gianni subito dopo la partita.

¹⁸ A CURA DI MASSIMO PETTORINO .. [ET AL.]. SOCIETÀ DI LINGUISTICA ITALIANA GRUPPO DI STUDIO SULLA COMUNICAZIONE PARLATA. La comunicazione parlata. Napoli: Liguori [u.a.], 2010. ISBN 9788895044835.

Dalším důkazem soudržnosti obou složek je fakt, že v italštině za předložkami a adverbii, která mají funkci předložek, následuje podstatné jméno, které tvoří nominální syntagma: *Porta il televisore [vicino alla finestra]*.

To ale neplatí u frázových sloves. Podstatné jméno, které následuje po částici (adverbiu) není součástí syntagmatu, které by bylo tvořené adverbiem + jménem: *[Manda giù] la medicina*. **Manda [giù la medicina]*.¹⁹

Frázová slovesa mají v mnoha případech svůj jednoslovný protějšek, který odpovídá významu konstrukce:

andare avanti = *avanzare*,

andare indietro = *arretrare*,

mettere dentro = *arrestare*,

passare su = *trascurare*,

sbattere fuori = *espellere*,

tirare avanti = *campare*,

venire fuori = *uscire*.

Simone (1997:60) ale předpokládá, že se frázová slovesa složená ze slovesa a adverbia budou vyskytovat čím dál častěji, jelikož jsou významově snadněji odvoditelná než jejich jednoslovné obdoby.

2.4 Vymezení

Kritéria navržená Raffaelem Simonem (1997: 155-170) jsou založena na vnitřních soudržnostech. Ty rozděluje do tří skupin.

Zprvé je to sémantická soudržnost. Význam této konstrukce nemůže být odvozen od jednotlivých významů.

Dále je to syntaktická soudržnost, která vyžaduje nulovou nebo omezenou oddělitelnost slovesa a částice.

A zatřetí prozodická soudržnost neboli soudržnost na fonologické úrovni. Příslowce, která jsou součástí slovesného syntagmatu, jsou přízvučná a mají tendenci formovat fonologické slovo slovesného syntagmatu, tudíž dochází k odpadnutí hlásky v koncovce. Takovým příkladem je třeba věta *Vado a far fuori la torta che e avanzata*, kde dochází k apokopě infinitivu a přízvuk se přenáší na částici.

¹⁹ Simone, Raffaele (1997), *Esistono verbi sintagmatici in italiano?*, in *Lessico e grammatica. Teorie linguistiche e applicazioni lessicografiche. Atti del Congresso interannuale della Società di Linguistica Italiana (Madrid, 21-25 febbraio 1995)*, a cura di T. De Mauro & V. Lo Cascio, Roma, Bulzoni, pp. 155-170 (già in «Cuadernos de filología italiana» 3, 1996, pp. 47-61).

Vicario (1996:190) také mluví o grafické soudržnosti. Tu lze doložit na dílech autorů píšících ve furlánském dialektu. Pro označení, že jde o frázové sloveso, užívají pomlčku mezi slovesem a částicí. Označují tak určitou jednotnost mezi lexémy. *Cjoli-vie «prendere in giro», fâ-su «costruire».*

V případě, že u jednoduchých sloves adverbium tvoří syntagma s podstatným jménem, které po ní následuje, se obvykle pojí se členem: *Poni sullo [su+ lo] scaffale il libro.* To ale neplatí u frázových sloves, stojí-li za nimi předmět: *Tirare su l'avvolgibile.* **Tirare sull'avvolgibile.*

Adverbia, která vytváří syntagma se jménem, jsou nepřízvučná a přízvuk tedy připadne samotnému substantivu: *Metti la panna [sulle fragole].* **Porta [su le fragole].*

Naopak adverbia tvořící syntagma se slovesy, která stojí před nimi, jsou přízvučná. Tím pádem přízvuk frázových sloves připadne adverbium, které je fonologicky považováno za finální část frázových sloves: *[Porta su] le fragole.*²⁰

Intonační pauza po vyslovení částice brání možnosti spojení částice se členem, jako tomu je v případě:

a. *i commercianti tirano su | il prezzo [«alzano il prezzo»]*

b. *i commercianti tirano | sul prezzo [«non cedono sul prezzo»]*²¹

2.5 Slovosled

Sloveso a částice tvoří pevnou strukturu. Správné pořadí slov ve větě je následující: V P OGG, tedy sloveso, částice, předmět přímý: *Hai quasi messo sotto il cane!*

Mezi slovesem a částicí nemůže stát předmět přímý: *V OGG P. **Hai quasi messo il cane sotto!* Ani část věty: *V AVV_{PESANTE} P. **Lo hai messo come se niente fosse sotto!*

Výjimku tvoří tzv. klitická zájmena, což jsou nepřízvučná zájmena tvořící přízvuchný celek s předchozím slovem (v češtině takový případ nazýváme příklonky). Ta mohou stát těsně připojená za slovesem: V CLITICO P. *Stavi per metterlo sotto!* Stejně tak

²⁰ Simone, Raffaele (1997), *Esistono verbi sintagmatici in italiano?*, in *Lessico e grammatica. Teorie linguistiche e applicazioni lessicografiche. Atti del Congresso interannuale della Società di Linguistica Italiana (Madrid, 21-25 febbraio 1995)*, a cura di T. De Mauro & V. Lo Cascio, Roma, Bulzoni, pp. 155-170 (già in «Cuadernos de filología italiana» 3, 1996, pp. 47-61).

²¹ Treccani [online]. [cit. 2018-02-11]. di Hanne Jansen - *Enciclopedia dell'Italiano* (2011)

příslowce způsobu lze vložit mezi sloveso a částici: V AVV_{LEGGERO} P. *Lo hai messo quasi sotto!*²²

V případech, kdy má částice původní lokativní hodnotu, je možné, ač ne tak často obvyklé, vložení předmětu mezi sloveso a částici. Tento jev je častější u německých frázových sloves. Italští rodilí mluvčí však označili tuto konstrukci za agramatickou.²³

a. *Hanno subito tirato fuori il bambino dall'acqua.*

b. *Hanno tirato il bambino fuori dall'acqua.*

Tento jev platí jak u tranzitivních sloves, tak i intranzitivních.

a. *Sono venuti fuori i guardiani.*

b. **Sono venuti i ragazzi fuori.*

Na první pohled se struktura italských frázových sloves nejvíce podobá VS německým a švédským, které předpokládají pořadí V Part OGG. Avšak v mluvené spontánní formě se můžeme setkat s případy přerušení tohoto pořadí slov předmětem:

Vado a mettere delle cose via.

*Aveva portato le chiavi via!*²⁴

Kromě toho se může objevit vložený předmět mezi slovesem a částicí v některých ustálených výrazech v italštině:

a. *mettere le mani avanti*

b. *fare un passo avanti*

c. *mettere piede fuori*

Mezi sloveso a částici může být vložen jiný větný člen, pokud ve větě stojí předložka *da*. Ta má totiž funkci hlavy předložkového syntagmatu a může být oddělena substantivem nebo jmennou částí přísudku. Pořadí slov může být tedy následující:²⁵

a. *tirare fuori gli occhiali dalla borsa*

a. *portare via il cane dal canile*

²² CINI, Monica. I verbi sintagmatici in italiano e nelle varietà dialettali: stato dell'arte e prospettive di ricerca : atti delle giornate di studio Torino, 19-20, febbraio 2007. Frankfurt am Main: Peter Lang, c2008. ISBN 9783631569726.

²³ Masini, Francesca (2008), Verbi sintagmatici e ordine delle parole, in Cini 2008a, pp. 83-102.

²⁴ CINI, Monica. I verbi sintagmatici in italiano e nelle varietà dialettali: stato dell'arte e prospettive di ricerca : atti delle giornate di studio Torino, 19-20, febbraio 2007. Frankfurt am Main: Peter Lang, c2008. ISBN 9783631569726.

²⁵ CINI, Monica. I verbi sintagmatici in italiano e nelle varietà dialettali: stato dell'arte e prospettive di ricerca : atti delle giornate di studio Torino, 19-20, febbraio 2007. Frankfurt am Main: Peter Lang, c2008. ISBN 9783631569726.

- b. *tirare gli occhiali fuori dalla borsa*
c. *tirare fuori dalla borsa gli occhiali*

- b. *portare il cane via dal canile*
c. *portare via dal canile il cane*

Soudržnost obou složek konstrukce platí i u dislokace a topikalizace, které v tomto případě nejsou možné.²⁶

- a. **È meno che è venuto il suo appoggio.*
b. **È giù che si è buttato mio fratello.*

Francesca Masini (2006:3) zastává stejný názor jako Raffaele Simone, ale uvádí i příklad, kdy by se tyto výstavby textu daly tolerovat:

È dentro che è entratoii.

Dentro è entrato.

Výše uvedené příklady jsou, co se týče struktury, nejednoznačné. Mohou být považovány buď za slovesa frázová, za kterými následuje předložkové syntagma obsahující předložku *da*, a pak by jejich struktura byla [tirare fuori]_{VS} [da + la borsa]_{SPrep}, nebo za jednoduchá slovesa následovaná složenou předložkou (předložka + člen). Pak odpovídají struktuře [tirare]_V [fuori da + la borsa]_{SPrep}.²⁷

2.6 Vznik

Byly předloženy různé hypotézy, díky kterým je známo, že frázová slovesa jsou nejfrekventovanější v severských dialektech Itálie. S touto informací přichází zastánci první velké hypotézy, která tuto skutečnost vysvětluje tím, že dialekty v severní Itálii jsou více v kontaktu s německým jazykem, kde se frázová slovesa hojně vyskytují. Vynikají tak nejen množstvím frázových sloves, ale také způsobem jejich užití.

Nedávné studie ale upozorňují na to, že se frázová slovesa objevují i v dialektech jižní Itálie.²⁸ Vincario (1997: 241) poukazuje na to, že v období největšího německého vlivu ve Friuli Venezii Giulia, v 15. století, se frázová slovesa ve friulštině téměř nevyskytovala. První zmínky o frázových slovesech pocházejí až o století později a až

²⁶ Simone, Raffaele (1997), *Esistono verbi sintagmatici in italiano?*, in *Lessico e grammatica. Teorie linguistiche e applicazioni lessicografiche. Atti del Congresso interannuale della Società di Linguistica Italiana (Madrid, 21-25 febbraio 1995)*, a cura di T. De Mauro & V. Lo Cascio, Roma, Bulzoni, pp. 155-170 (già in «Cuadernos de filología italiana» 3, 1996, pp. 47-61).

²⁷ CINI, Monica. *I verbi sintagmatici in italiano e nelle varietà dialettali: stato dell'arte e prospettive di ricerca* : atti delle giornate di studio Torino, 19-20, febbraio 2007. Frankfurt am Main: Peter Lang, c2008. ISBN 9783631569726.

²⁸ Treccani [online]. [cit. 2018-02-11]. di Hanne Jansen - *Enciclopedia dell'Italiano* (2011)

v polovině 19. století můžeme najít důkazy, které frázová slovesa opravdu dokládají. Frázová slovesa se objevovala a doteď objevují především v hovorovém jazyce.

Druhá hypotéza říká, že italská frázová slovesa existovala již ve staré italštině, jak můžeme vidět na příkladech 16 a 17, konkrétně tedy na příkladu z Dekameronu od Boccaccia či z Fioretti San Francesca. Frázovými slovesy z dob začátků italského jazyka jako takového se zabývala Francesca Masini v roce 2005.²⁹

(16) *Avvenne che, sembianti faccendo d'andare fuori della città a diletto.*

(17) *Avendo compassione santo Francesco agli uomini della terra, si volle uscire fuori a questo lupo.*

Další, tedy třetí hypotéza vzniku italských frázových sloves zastává názor, že jejich vývoj je způsoben typologickými a strukturálními faktory v důsledku změn v jazyce, ke kterým došlo při přechodu z latiny do italštiny. Došlo ke změně pořadí slov ve větě v původním latinském jazyce, kde na prvním místě stojí podmět, dále předmět a po něm následuje sloveso, na pořadí podmět, sloveso, předmět. Tento systém přidával ke slovesu lokativní předpony, které označovaly směr pohybu (*ex+īre > uscire; ex+trahēre > estrarre*). Ale již v mluvené latině se tato tendence přestává užívat. Vzhledem k postupnému vymizení prefigované formy slovesa mluvčí přestává vnímat význam směru pohybu a nahrazuje tento systém post-verbální částicí.³⁰

Pohled na frázová slovesa co do jejich rozšíření a historie se více či méně mění u různých lingvistů. Vicario říká, že známky těchto sloves lze nalézt v různých varietách italského jazyka, Masini poukazuje na fakt, že se objevovala již ve staré italštině, především zmiňuje velkou četnost výskytů v dílech Dantových.³¹ Zajímavým faktem je počet frázových sloves v Božské komedii. Nejvíce jich najdeme v části Očistec (70), dále v Peklu (57), nejméně pak v Ráji (28). Pravděpodobně je to způsobené skutečností, že v prvních dvou zpěvech užívá Dante nižší hovorovější styl, zatímco zpěv Nebe je více vznešený a užívá latinských slov.³²

2.7 Rozšíření

Vysoký počet frázových sloves je mezi románskými jazyky typické zejména právě pro italštinu, a to především v neformální mluvené formě. Nejvíce je tomu tak v italských

²⁹ Treccani [online]. [cit. 2018-02-11]. di Hanne Jansen - Enciclopedia dell'Italiano (2011)

³⁰ Iacobini, Claudio & Masini, Francesca (2006), The emergence of verb-particle constructions in Italian: locative and actional meanings, «Morphology» 16, 2, pp. 155-188.

³¹ SIMONE, Raffaele, Verbi sintagmatici come categoria e come costruzione, Università Roma Tre, Roma.

³² Diacronia dei verbi sintagmatici in italiano Francesca Masini preprint – in Archivio Glottologico Italiano 2006, XCI (1), 67-105

dialektech, převážně těch severoitalských. Hlavně v regionu Lombardie, Piemonte, Friuli-Venezia Giulia a také v kantonu Ticino, což je nejjihnější švýcarský kanton. Přesto se s nimi můžeme setkat i ve standardní italštině. Frázová slovesa se hojně objevují i v germánských jazycích.³³ V ostatních románských jazycích se frázová slovesa vyskytují spíše jen v ojedinělých případech. Jako příklad uvádí Raffaele Simone (Simone 1997:51) francouzské *aller dedans* shodující se s italským protějškem *andare dentro*, jenž má význam *starci in uno spazio limitato*. Fakt, že se frázová slovesa vyskytují především v mluvené formě jazyka, se snažil dokázat Iacobini v roce 2007, který na základě analýzy textů v korpusu LIP uvádí počet výskytů konstrukce sloveso + adverbium. Našel 180 lemmat (type frequency) a 460 výskytů (token frequency).³⁴

Částicí či adverbii pojící se se slovesy je přibližně 20.

Iacobini a Masini (2006: 155-188) sepsali seznam nejfrekventovanějších adverbii: *accanto, addosso, appresso, attorno, avanti, contro, dentro, dietro, fuori, giù, incontro, indietro, intorno, lontano, oltre, sopra, sotto, su, via, vicino*. V severních dialektech vyznačující se vysokou frekvencí frázových sloves, je počet částic vyšší. Vicario (1996: 190) píše dokonce o čtyřicítce případů příslovečných určení místa, které se pojí s velmi frekventovanými všeobecnými slovesy a to v dialektu regionu Friuli-Venezia Giulia, tedy ve friulštině. Raffaele Simone v knize *Esistono verbi sintagmatici in italiano?* představuje seznam 131 frázových sloves. Iacobini Claudio a Masini Francesca v roce 2006 ve svém korpusu poukazují na 165 frázových sloves převzatých ze slovníků GRADIT a DISC, které následně představují v díle *The emergence of verb-particle constructions in Italian: locative and actional meaning*. Monica Cini v roce 2008 zaznamenala 220 sloves z nejnovějších italských slovníků. Tyto údaje ukazují, že italská frázová slovesa, ačkoliv nejsou příliš zastoupená v obecných slovnících, zaujímají hlavní roli zejména v neformálním hovorovém italském jazyce a je jim přiřkládán velký význam. Přesný počet frázových sloves ale není znám, jelikož se jedná o stále se vyvíjející otevřenou skupinu.

Jako zajímavost bych ráda uvedla experiment Grazie Biorci, jehož cílem bylo prokázat, jak hojně a s jakou správností jsou v Itálii frázová slovesa užívána u dětí základních

³³ Treccani [online]. [cit. 2018-02-11]. di Hanne Jansen - Enciclopedia dell'Italiano (2011)

³⁴ A CURA DI MASSIMO PETTORINO .. [ET AL.]. SOCIETÀ DI LINGUISTICA ITALIANA GRUPPO DI STUDIO SULLA COMUNICAZIONE PARLATA. La comunicazione parlata. Napoli: Liguori [u.a.], 2010. ISBN 9788895044835.

škol ve věku 8 až 14 let. Do tohoto výzkumu bylo zapojeno 280 účastníků ve výše uvedeném věku, přičemž zhruba polovina byla ženského pohlaví a druhá polovina mužského. 80 procent tvořili Italové, zbylých 20 pak cizinci. Přesněji řečeno 80 procent z nich byli Španělé, 10 procent Číňané, 5 procent Maročané, 3 procenta Filipínci a 2 procenta ostatní národnosti.

Jedním z úkolů vybraných žáků bylo například vytvořit věty, které budou obsahovat tato frázová slovesa: *andare addosso, battere su, buttare addosso, correre dietro, fare fuori*. Dále pak rozpoznat význam připravených jednotlivých konstrukcí.

Výsledky ukázaly, že mezi nejsnadněji rozpoznatelná frázová slovesa patří *andare dietro, mettere su, buttare male, dare via, fare tardi, fare fuori*. Problém naopak dětem dělala slovesa *correre dietro, chiamarsi fuori, mandare avanti, mettere sotto, passare sopra, piovere addosso* či *saltare su*.

Z vyhodnocení se zjistilo, že 62 frázových sloves z celkového počtu 263 je dětmi užíváno bez potíží. Pár z nich žáci užili v přeneseném metaforickém významu. Nejčastější chybou bylo to, že žáci věnovali pozornost pouze na jednu část konstrukce, a sice buď to na samotné sloveso, nebo na samotnou částici. Jako zajímavost výsledky experimentu poukazují na sloveso *buttare* (*buttare fuori, là, via*), které vždy děti spojily s významem odpadu: *Non bisogna buttare fuori da cestino la spazzatura. Ogni giorno butto fuori la spazzatura. Ho buttato là spazzatura nel bidone.*

Za hyperkorektní byly označeny tyto případy:

Tirarsi dietro: Quando la mattina esco di casa per andare a scuola mi tiro dietro la porta. Mi tiro dietro la vita di tutti i giorni.

*Dare sopra: Oggi ho dato, sopra l'asciugamano, un po' del mio profumo nuovo.*³⁵

3. Frázová slovesa v jiných jazycích

Angličtina:

Anglická frázová slovesa (*phrasal verbs*) jsou idiomatická vyjádření, která jsou tvořena slovesy a předložkami.³⁶ Frázová slovesa v angličtině se často považují za těžkou část jazyka. Ten, kdo studuje cizí jazyk, se snaží co možná nejvíce přiblížit jazyku roditelého mluvčího. Abychom zvýšili úroveň jazyka a abychom se vyhnuli opakování stejných

³⁵ BIORCI, Grazia: Verbi sintagmatici: uso e "abuso" fra studenti dagli 8 ai 14 anni. I risultati di un esperimento

³⁶ C. Iacobini, F. Masini, I verbi sintagmatici dell'italiano fra innovazione e persistenza: il ruolo dei dialetti, in A. Cardinaletti e N. Munaro (a cura di), "Italiano, italiani regionali e dialetti", Franco Angeli, Milano 2009, pp. 115-136.

slov, existují speciální konstrukce sloves získávající úplně jiný význam, jsou-li doprovázena předložkou nebo adverbiem. Tak například rodilí mluvčí namísto slovesa *wait* užijí *hang on*, *call up* místo *telephone* či *break down* místo *stop working*. Ti, jejichž mateřským jazykem angličtina není, musí tyto konstrukce nastudovat, protože význam nelze vydedukovat z jednotlivých významů slov. Tento fakt způsobuje, že frázová slovesa nejsou tak hojně užívána cizinci, a to z důvodu, že je považují za velmi obtížná a především z obavy chybování. Pokud frázová slovesa nejsou pravidelně užívána jak v písemné, tak i v mluvené formě, způsobují potíže při užívání zejména kvůli jazykové citlivosti sémantické a syntaktické korektnosti. Mezi italskými frázovými slovesy a jejich protějšky v angličtině existuje rozdíl. V angličtině jsou frázová slovesa velmi početná a stejně tak jako ta holandská se velmi podobají struktuře německých frázových sloves. Italská frázová slovesa jsou o něco méně početná a v běžném užívání jazyka jsou znatelně méně viditelná, jelikož se vyskytují především v mluvené formě jazyka, čím se liší se od angličtiny, která je užívána i ve formálním písemném jazyce. V italštině neexistuje například jediný moderní italský slovník, který by je předložil jako autonomní třídu slov. Nelze proto říci, kolik frázových sloves v italštině existuje. Italské částice označují polohu, vzdálenost nebo směr, zatímco v němčině či angličtině částice slouží především k signalizaci směru pohybu. Zajímavá je pak anglická předložka *up*, která se přidává ke slovesům, abychom vyjádřili dokonavý vid, tedy ohraničený, ukončený děj.³⁷

Frázová slovesa v dalších cizích jazycích jsou zajímavá především svým slovosledem.³⁸

Angličtina: *Lui ha telefonato al suo amico: He called up his friend./He called his friend up.*

Němčina: *Peter beve la sua birra fino in fondo: ... weil Peter sein Bier austrinkt./ Peter trinkt sein Bier aus. *Peter austrinkt sein Bier.*

Holandština: *(...)...che Jan controlla la informazione: Dat Jan de informatie opzoekt./Jan zoekt de informatie. op. *Jan opzoekt de informatie.*

Norština: *Noi lasciammo fuori il cane: Vi slapp ut hunden./Vi slapp hunden ut.*

³⁷ Simone, Raffaele (1997), *Esistono verbi sintagmatici in italiano?*, in *Lessico e grammatica. Teorie linguistiche e applicazioni lessicografiche. Atti del Congresso interannuale della Società di Linguistica Italiana (Madrid, 21-25 febbraio 1995)*, a cura di T. De Mauro & V. Lo Cascio, Roma, Bulzoni, pp. 155-170 (già in «Cuadernos de filología italiana» 3, 1996, pp. 47-61).

³⁸ CINI, Monica. *I verbi sintagmatici in italiano e nelle varietà dialettali: stato dell'arte e prospettive di ricerca* : atti delle giornate di studio Torino, 19-20, febbraio 2007. Frankfurt am Main: Peter Lang, c2008. ISBN 9783631569726.

Islandština: *Buttammo fuori il cane: Við hentum út hundinum./Við hentum hundinum út.*

Dánština: povinné pořadí V OGG P: *Boris abbasso la musica: Boris skruede musikken ned. *Boris skruede ned musikken Boris skruede musikken ned.*

Švédština: povinné pořadí V P OGG: *Matts butto dentro la spazzatura: Matts kastade in soporna. *Matts kastade soporna in.*

Leonard Talmy ve své práci z roku 1985 identifikuje dvě různé formy sloves indoevropských jazyků. Říká, že v románských jazycích je frázové sloveso ve většině případů složeno z pohybového slovesa a částice udávající směr či cestu, v germánských jazycích je pohybové sloveso doplněné o částici (adverbium) vyjadřující způsob. V italštině se frázová slovesa pojí jak s adverbium označující jak směr (*uscire fuori*), tak i způsob (*correre via*).

4. Frekvence frázových sloves (slovníky a korpusy)

Italské slovníky problematice frázových sloves dosud nevěnovaly ucelený prostor. Jedná se o poměrně nedávný fenomén nové lexikální třídy. Jelikož mnoho lingvistů nahlíží na frázová slovesa trochu jinak, může se vyskytnout problém při zařazování VS do slovníku. Skytte (1988) klasifikuje frázová slovesa jako tzv. *strutture sintagmatiche*, což znamená, že jde podle něj o slova, která jsou utříděna do skupin hierarchicky uspořádána s ohledem na sebe navzájem, Corpas (1997) na frázová slovesa nahlíží jako na slovní spojení, De Mauro na tzv. *polirematiche*, Ježek (2002) na slovesa složená a Vicario (1997) na takzvané *verbi analitici*. Je proto zapotřebí rozhodnout, jak na tuto kategorii pohlížet a jak je zařadit. Calvo Rigual (2010:376) navrhuje čtyři možnosti, jak frázová slovesa ve slovnících zařadit:

1. Jako samostatné jednotky.
2. Jako tzv. *sottolemma*, což je slovo odvozené od hlavního lematu, jako jsou například pronominální slovesa, příslovce, které nejsou v některých slovnících klasifikovány samostatně, ale v rámci tohoto hlavního lematu, což je podle něj nejlepší varianta.
3. Frazeologický oddíl (*sezione fraseologica*); v některých dílech je vyčleněna část, ve které jsou společně prezentovány, většinou v abecedním pořadí slovní spojení, přísloví či rčení. Tento způsob preferují především bilingvní slovníky.
4. Jako výjimky (*accezioni*); frázová slovesa by bylo možné zařadit na konec slovníku mezi výjimky

Na toto téma udělal Calvo Rigual výzkum ve své práci *Trattamento nella lessicografia monolingue (italiana) e bilingue (italiano-spagnolo e catalano) dei verbi sintagmatici: panorama attuale e proposte future* (2010:378) velice zajímavý výzkum této klasifikace na základě deseti slovníků. V následující tabulce se můžeme podívat, jak tuto problematiku autoři jednotlivých slovníků vyřešili. U každého slovníku postupně vyhledal frázová slovesa a do tabulky zapsal jakou možnost zařazení VS autoři zvolili.

Vlevo v tabulce vidíme výše zmíněné možnosti zařazení VS do slovníku; *sottolemma*, frazeologický oddíl, výjimky, které označují, že jde o frázová slovesa, anebo výjimky, které VS neoznačují a zařazují je mezi ostatní výjimky.

Tab. 1

	DISC	DM	DO	GAR	ZIN
SOTTOLEMMI	125	94		85	
SEZIONE FRASEOLOGICA					
ACCEZIONI (con risalto)	59		92	52	185
ACCEZIONI (senza risalto)	4	34	26	36	2
TOTALE VS	188	128	118	173	187

	HER	PAR	TAM	VOX	ARQ
SOTTOLEMMI					
SEZIONE FRASEOLOGICA	76	59	174	104	
ACCEZIONI (con risalto)					114
ACCEZIONI (senza risalto)	6	66	7	23	11
TOTALE VS	82	125	181	127	125

Dalším problémem, na který upozorňuje, je, zda frázová slovesa zařadit ve slovnících pod slovesa, nebo pod příslovce.

Tab. 2

	DISC	DM	DO	GAR	ZIN
SOTTO L'AVVERBIO	63	27	25	68	87
SOTTO IL VERBO	64	98	3	85	54
SOTTO TUTTI E DUE	61	3	90	20	46
TOTALE VS	188	128	118	173	187

	HER	PAR	TAM	VOX	ARQ
SOTTO L'AVVERBIO	37	35	84	53	63
SOTTO IL VERBO	25	80	54	39	35
SOTTO TUTTI E DUE	20	10	43	25	27
TOTALE VS	82	125	181	127	125

Na základě jeho výzkumu vidíme, že nemůžeme jednoznačně říct, která varianta je častější. Některé slovníky upřednostňují zařadit slovesa pod příslovce (ZIN, HER, TAM, VOX, ARQ), jiná zase pod sloveso (DM, GAR, PAR). Některé z nich je dokonce zařazují pod obojí.

Výsledky tohoto výzkumu poskytly náhled na to, jaké místo frázová slovesa v současném italském jazyce zauímají. Jeho první postřeh se týkal jejich kvantity. Většina autorů, kteří se o tuto problematiku zajímali, nenabízí ucelený seznam konstrukcí a ani si neklade za cíl jejich množství určit. To pak poukazuje na fakt, že pro ně frázová slovesa nepředstavují otevřenou třídu sloves a nevěnují jim tak tolik pozornosti. Pouze dva autoři seznam VS sepsali. Tím prvním je Simone (1997:159-160), jehož seznam obsahuje 133 sloves. Simone upozorňuje na to, že si není jist, kolik přesně italských frázových sloves v jazyce existuje, ale že by se jejich konečné číslo nemělo od tohoto čísla lišit o víc než pár desítek. Tím druhým autorem, o kterém Calvo Rigual mluví, je on sám. V roce 2006 na základě italských monolingvních a bilingvních slovníků sepsal 319 frázových sloves. Předpokládané množství Raffaella Simone tak bylo značně rozšířeno. S vydáváním nových edic slovníků se toto číslo zvýšilo o dalších 58 konstrukcí, čímž by prozatímni konečné číslo mělo dosahovat na 377 frázových sloves v současném italském jazyce. S dalšími novými slovníky a rozšířenými edicemi by se samozřejmě číslo mohlo zase o něco zvyšovat a především pak díky korpusům.

Jako zajímavost Calvo Rigual uvádí, že pouze slovník DISC (Dizionario della lingua italiana) explicitně obsahuje frázová slovesa, což představuje problém hlavně v tom, že slovníky frázová slovesa správně nezařazují a neidentifikují. VS nemají své místo a jsou

různě rozmístěna. Někdy spadají pod slovesa, jindy pod příslovce, někdy pod obojí. Některá díla pár frázových sloves zařazuje mezi výjimky, většinou jde v tomto případě o jednojazyčné slovníky.

Dalším postřehem byly značné rozdílnosti slovníků jednak v tom, jaká frázová slovesa uvádějí, a pak to, kolik jich uvádějí. Tyto rozdíly ovšem neovlivňuje to, zda se jedná o jednojazyčné či dvoujazyčné slovníky.

Na závěr své práce Calvo Rigual říká, že lexikografie jednojazyčných italských slovníků je podle něj ve výborné kvalitě. To prý ovšem zas tak úplně nemůže říct o dvoujazyčných slovních italštiny - španělštiny, i když za posledních patnáct let udělaly velký krok dopředu. Calvo Rigual se snažil přispět tím, jak se nahlíží na VS. Ta totiž podle jeho slov představují významnou roli v současné italštině, ačkoliv se jimi italští lingvisté začali zabývat teprve v nedávné době a zároveň doufá ve zlepšení jejich pozice a ve vyšší míru zařazení frázových sloves do slovníků.

Nedostatečné zařazení frázových sloves ve slovnících zdůrazňuje především Raffaele Simone, který v tomto případě hovoří o „slepotě k vlastnímu jazyku“.

E in effetti il loro diritto di cittadinanza non è riconosciuto praticamente da nessuno. Non c'è un solo vocabolario moderno che li presenti come classe di parole autonome e li consideri meritevoli di formare un lemma a sé: i vocabolari italiani registrano sì i VS, ma li dissolvono nel lemma dedicato al verbo-testa. Anche le grammatiche si comportano in questa maniera: non ho trovato una sola grammatica italiana di vaste dimensioni che faccia parola dei VS [...] Infine non si trova traccia dei VS neppure nei lessici di frequenza, e sorprendentemente neanche nel LIP (De Mauro et al. 1993), che fa stato dell'italiano parlato” (Simone, 1997, p. 50).

Simone zastává myšlenku, že frázová slovesa tvoří speciální třídu a je proto zcela nutné s ní zacházet autonomně. Jinými slovy podle něho *venire meno* nemůže být považováno za speciální případ slovesa *venire*, stejně tak *buttare giù* za *buttare*. Proto by jim měla být věnována celá komplexní publikace.

Od doby průkopnického díla Raffaella Simone či autorů Swarze (1985) a Venier (1996) toho o frázových slovesech moc sepsáno nebylo. Nicméně v poslední době o tuto gramatiku vzrostl zájem, což dokazují publikace autorů Antelmi (2002), Iacobini

(2003), Jansen (2003), Masini (2005-2006), Biorci- Cini (2005). V únoru roku 2007 v Turíně se konalo dvoudenní setkání významných lingvistů, kteří se zde frázovými slovesy zabývali.

Při hledání frázových sloves si musíme dát pozor na to, zda se opravdu jedná o frázová slovesa, čili zda jde opravdu o pevné slovní spojení sloveso + příslovce. Může se totiž stát, že ve slovnících či korpusech najdeme spojení slovesa + příslovce, kde je ale příslovce pouhým doplněním slovesa. Schéma pak vypadá takto: [[...]_V [...]_P] vs. U frázových sloves je totiž příslovce součástí konstrukce, která bez něj nemůže fungovat a je nutné k vyjádření plného významu. Pokud by se nejednalo o VS, příslovce by zde stálo pouze jako doplnění slovesa, které ovšem může být nahrazeno i jiným příslovcem. Je tedy nezbytné udělat zkoušku, jestli se kombinace těchto slov řadí do VS, nebo ne. V kapitole 2.5 jsme se dozvěděli, že u VS nelze provést tropikalizaci. A tak první takovou zkouškou, která nám k tomuto zjištění pomůže, je převést větu právě do vytýkáací fáze (*frase scissa*):

*Il lavoro di ieri è venuto male. - *È male che è venuto il lavoro di ieri.*

Na tomto příkladu vidíme, že jde opravdu o frázové sloveso, jelikož vytýkáací vazba není možná. To ovšem neplatí u následujícího příkladu zvrátého slovesa:

La ragazza si è voltata indietro per guardarlo. – È indietro che si è voltata la ragazza.

V některých případech je vytýkáací vazba neproveditelná, a proto je možné zkusit druhou zkoušku, kterou Calvo Rigual navrhuje, a to odpověď na otázku. Jako příklad uvádí ty samé výše uvedené věty:

La ragazza si è voltata indietro per guardarlo. – Dove si è voltata la ragazza per guardarlo? Indietro.

*Il cliente è stato cacciato via in malo modo. - * Dove è stato cacciato il cliente in malo modo? *Via.*

Ačkoliv italských frázových sloves existuje celá řada, ne všechna jsou ale stejně frekventovaná. Calvo Rigual (2008:52) se zaměřil na nejvíce vyskytovaná VS ve slovnících a vyhledal ta úplně nejčastější, kterých je podle něj 19. Ta můžeme najít téměř v každém slovníku: *andare via, buttarsi giù, correre dietro, mandare avanti, mandare giù, mettere sotto, mettere su, portare su, portare via, stare addosso, tirare*

avanti, tirare diritto, tirare su, tirarsi indietro, venire fuori, venire giù, venire meno, venire su, volere bene.

Praktická část

1. Paralelní korpus InterCorp – úvodem

Jazykový korpus je obsáhlý soubor autentických textů (psaných nebo mluvených) přepracovaný do elektronické formy v jednotném formátu. Díky tomu je možné v něm jednoduše vyhledávat jazykové jevy, především slova a slovní spojení (kolokace). Korpus InterCorp je vícejazyčný paralelní korpus, který je součástí projektu Český národní korpus podporovaný Ministerstvem školství České republiky. Záměrem tohoto projektu je vybudovat paralelní synchronní korpus pro většinu jazyků, které lze studovat na filozofické fakultě Karlovy univerzity. Každý rok je vydávána nová verze, která obsahuje nové jazyky. V současnosti obsahuje 39 jazyků (InterCorp v. 10). Paralelní korpus slouží pro teoretické studie, lexikografii, studentské práce, výuku, především cizích jazyků, počítačové aplikace, překladatele i veřejnost. Tyto korpusy obsahují originální texty a překlady těchto textů alespoň do jednoho cizího jazyka. Jsou zarovnané – je naznačeno, jaké segmenty si navzájem odpovídají v jednotlivých jazycích (věty, odstavce). Čeština figuruje jako hlavní jazyk, je tedy tzv. pivot. Každý text existuje v české verzi (originál nebo překlad) a ta je zarovnaná s jednou nebo více verzemi cizojazyčnými. Jádrem korpusu InterCorp jsou ručně zarovnané, většinou beletristické texty. Mimo to korpus obsahuje i množství automaticky zpracovaných textů, tzv. kolekce. Kolekce se skládají z publicistických a právnických textů a filmových titulků. Počet textů, obsah, anotace i počet zařazených jazyků se zvyšuje díky neustále novým verzím. InterCorp poskytuje meta-informace o textech (autor, překladatel, zdrojový jazyk, název,...). Hlavní předností korpusu je vedle užití přirozeného jazykového materiálu i schopnost vypovídat o frekvenci (četnosti) jevů a jejich typickém úzu. Tento paralelní korpus je přístupný přes Kontext korpusový manažer. Jádro italského jazyka v InterCorpu obsahuje 7 247 545 slov.³⁹

2. České protějšky frázových sloves v InterCorpu

Na základě analýzy v korpusu InterCorp v10 – Italian postupně vyhledám české protějšky vybraného vzorku frázových sloves.

³⁹ <http://ucnk.korpus.cz/intercorp/?req=page:info> [online]. [cit. 2018-08-31].

Iacobini a Masini (2006: 155-188) sepsali seznam dvaceti nejfrekventovanějších adverbii pojící se se slovesy, která pak jako celek vytváří konstrukci frázového slovesa. Ke každému tomuto adverbium v korpusu InterCorp vyhledám v postavení *sloveso + adverbium* pět nejčastěji užívaných sloves, která se s těmito dvaceti adverbii pojí. K vyhledání mi pomůže vzorec [tag="V.*"] [word="via"], přičemž druhá část vzorce se bude měnit podle příslušného adverbia. V korpusu pak díky funkci Frekvence - lemmata, jež poskytuje i informace o počtu daného VS v korpusu, najdu pět lemmat sloves seřazených podle nejvyšší frekvence u každého zvoleného adverbia. Tyto informace zapíšu do tabulky. Ta bude obsahovat údaje o počtu výskytů VS v korpusu, příklad vybrané věty a zároveň její překlad do češtiny na základě korpusu InterCorp v10 – Czech. Důležitou součástí tabulky budou významy celé konstrukce VS, a to jak význam kompozicionální, tak i idiomatický, který společně s příkladem věty z korpusu a jejím českým překladem vypíšu do poznámek pod tabulku. Pokud se dané frázové sloveso vyskytuje s nějakým určitým substantivem a tvoří tak svůj specifický význam, najdeme tuto informaci rovněž pod tabulkou. Je ovšem důležité říct, že spojení slovesa a adverbia ještě neznamená, že jde o frázové sloveso. Může se jednat o nefrazeologické valenční sloveso, na které se blíže podíváme v další kapitole. Tato kapitola tedy obsahuje všechna spojení slovesa a adverbia, které jsem vyhledala v korpusu díky výše uvedenému vzorci. V další části práce se pak podíváme na to, ve kterých případech šlo opravdu o frázové sloveso. V neposlední řadě si shrneme všechny informace, které lze z korpusových dat vyčíst, kde už budeme pracovat pouze s frázovými slovesy.

Via

Tab. 1

V + part:	andare via
Počet výskytů:	3732x
Příklad:	Se non fossi andata via con quel giapponese, non saresti finita così.
Překlad:	Kdybys nešla s tím Japoncem, nemuselas takhle skončit.
Význam:	odejít, odjet

Tab. 2

V + part:	portare via
Počet výskytů:	2758x
Příklad:	Tutto quello che avrei voluto fare era portarla via a vivere con me per il resto della vita.
Překlad:	Vše, co jsem chtěl udělat, bylo odvést ji, aby se mnou žila po zbytek mého života.
Význam:	odnést, odvézt, vzít pryč

Pozn.

Přisáhat na svůj život: *La morte ti porti via? La morte mi porti via se dico una bugia.*
Slibuješ na svůj život? Slibuju, že jestli lžu, tak ať radši umřu.

Tab. 3

V + part:	buttare via
Počet výskytů:	523x
Příklad:	Puoi anche buttarlo via, perché non ne avremo bisogno.
Překlad:	Můžeš to hned vyhodit, protože to nebudeme potřebovat.
Význam:	vyhodit, zahodit, zbavit se, odhodit

Pozn.

Frázové sloveso *buttare via* může být užito nejen ve smyslu vyhodit nějakou hmotnou věc, ale i nehmotnou jako například ve větě:

Non ce la faccio a vedere un uomo in gamba buttar via la sua carriera così. Nemůžu se dívat na to, jak takový skvělý chlap takhle zahodí svou kariéru.

Tab. 4

V+ part:	mandare via
Počet výskytů:	490x
Příklad:	Mi hai mandata via, perché sapevi che volevo stare con lui.
Překlad:	Poslalas mě pryč, protože jsi věděla, že s ním chci být.
Význam:	poslat pryč, přemístit, eskortovat, vyhnat

Pozn.

Propustit někoho: *Lo sapete, mamma, che lo zio Phillips parla di mandar via Richard, e che, se lo fa, lo assumerà il colonnello Forster?* Jestlipak víte, matinko, že pan strýček Philips chce propustit Richarda, a jestli to udělá, nastoupí Richard u plukovníka Forstera?

Tab. 5

V+ part:	mettere via
Počet výskytů:	420x
Příklad:	Tereza mise via la bombetta e prese in mano la macchina fotografica.
Překlad:	Tereza odložila buřinku a vzala do ruky aparát.
Význam:	dát pryč, odložit

Pozn.

Ušetřit peníze: *Voglio prendere un' auto ma non è facile mettere via i soldi.* Chci si pořídit auto, ale není snadné na něj ušetřit.

Fuori

Tab. 6

V+ part:	tirare fuori
Počet výskytů:	2713x
Příklad:	(...) ma più Mr Olivander ne tirava fuori dagli scaffali, più sembrava felice.
Překlad:	(...) čím víc jich však pan Ollivander vytáhl z regálů, tím se zdál šťastnější.
Význam:	vytáhnout, vyndat ven, vyplout na povrch/ odhalit

Pozn.

Najít, vyhledat: *La cosa migliore sarebbe tirare fuori un colpevole alternativo.* Nejlepší by bylo samozřejmě to, kdybyste dokázal najít jiného pachatele.

Vykroutit se z něčeho: *È solo il suo modo di tirarsi fuori dal dare una mano per il giardino della pace.* Je to jenom způsob, jak se vykroutit z toho, aby nám musel pomáhat se zahradou klidu.

Vyhrknout, vypravit ze sebe: *“Questo weekend i miei vanno al mare ” tirò fuori dal nulla.* „Tenhle víkend jedou naši k moři, " vyhrkl znenadání.

Frázové sloveso *tirare fuori* ve spojení s:

Vypláznout jazyk: *Tirare fuori la lingua.*

Tab. 7

V+ part:	essere fuori
Počet výskytů:	1755x
Příklad:	Stai dicendo che sono fortunato ad esserne fuori?
Překlad:	Říkáš, že mám štěstí, že jsem (z týmu) pryč?
Význam:	být pryč, být venku, být mimo (co)

Pozn.

Být mimo/bláznit: *Sei fuori di testa, per caso?! Blázníš?*

Vypadnout od někud: *Tra 6 mesi, sarai fuori di qui.* Vypadneš odtud do 6 měsíců. / *Will, per tua fortuna sono fuori gioco.* Wille, máš štěstí, vypadl jsem ze hry.

Mimo provoz: *Le caldaie sono fuori uso.* Kotle jsou mimo provoz.

Bez diskuze: *No, è fuori questione!* Ne, nebudeme o tom diskutovat!

Být z formy: *Sono fuori allenamento.* Vyšel jsem ze cviku.

Být úplně mimo ohromený, omráčený apod: *Essere fuori tono.*

Být bez sebe radostí/ zlostí: *Essere fuori di sé.*

Být na scestí, být mimo v omylu: *Essere fuori strada.*

Být mimo téma: *Essere fuori causa.*

Být mimo doslech: *Essere fuori portata d'orecchio.*

Tab. 8

V+ part:	venire fuori
Počet výskytů:	1057x
Příklad:	Vieni fuori, per favore.
Překlad:	Pojď ven, prosím tě.
Význam:	vyjít ven, vylézt, objevit se, vynořit se

Pozn.

Provalit se: *C' era dentro una foto ed è venuto fuori che « V » sta per Vincent!* Byla v něm přiložena i fotografie a provalilo se, že V. je Vincent!

Tab. 9

V+ part:	fare fuori
Počet výskytů:	860x
Příklad:	Il vostro esercito ha fatto fuori mezzo milione di innocenti fra la mia gente.
Překlad:	Vaše armáda zabila půl milionu nevinných životů mých lidí.
Význam:	zabít, zastřelit, oddělat <i>koho</i>

Tab. 10

V+ part:	portare fuori
Počet výskytů:	651x
Příklad:	Guardia, porti fuori quest'uomo!
Překlad:	Dozorce, odveďte toho muže!
Význam:	vzít pryč, vytáhnout, vynést, odvést, vyvést <i>koho</i> , vzít <i>koho kam</i>

Pozn.

Dostat z nějaké situace: (...) *in modo da portarci fuori da questo casino.* (...) (...) způsobem, abych nás z toho dostal.

Giù

Tab. 11

V+ part:	mettere giù
Počet výskytů:	695x
Příklad:	Fece una risata tonante, mise giù l' ascia e si fece avanti.
Překlad:	Burácivě se zasmál, odložil sekyru a pokročil vpřed.
Význam:	položit, odložit (si), svléct si, zahodit, odhodit, sundat

Pozn.

Sehnout se: *Mettiti giù.* Sehni se dolů. / K zemi!

Pokazit: *Non puoi cambiare quello che hai già messo giù.* Nemůžeš změnit to, co už jsi pokazil.

Zavěsit telefon: *Metti giù il telefono. Zavěs ten telefon.*

Tab. 12

V+ part:	buttare giù
Počet výskytů:	382x
Příklad:	Non so se romperti il collo qui o prenderti e buttarti giù dalle scale.
Překlad:	Rozmýšlím mezi tím, že ti zlomím vaz anebo tě shodím ze schodů.
Význam:	odhodit, vyhodit, srazit dolů, shodit, strhnout

Pozn.

Hodit na papír, sepsat v rychlosti: *L' ammiraglio estrasse il suo notes e la penna e buttò giù le sue riflessioni.* S tím admirál vytáhl zápisník s perem a takto zaznamenal své nejdůležitější myšlenky.

Srazit někoho do kolen: *Buttare giù qualcuno.*

Zhltnout, hodit do sebe jídlo: *Buttare giù un boccone.*

Snižovat význam: *Butta giù il lavoro degli altri.* Shazuje práci druhých.

Věsit hlavu: *Non ti buttare giù.* Nevěš hlavu.

Praštit telefonem: *Buttare giù il telefono.*

Vyrazit dveře: *Qualcuno ha buttato giù la porta, ed ha spento il fuoco.* Někdo musel vyrazit dveře a uhasit oheň.

Vyskočit z okna: *Si è buttato giù dalla finestra.* Vyskočil z okna.

Tab. 13

V+ part:	andare giù
Počet výskytů:	289x
Příklad:	Bene, io vado giù a pagare il conto.
Překlad:	Dobře. Půjdu napřed a zaplatím dole účet.
Význam:	jít dolů, zhoršit se, zlevnit

Pozn.

Jít ke dnu, topit se: *Vado giù!* Topím se!

Nevycházet, ubírat se špatným směrem: *Gli andava giù storta con le donne.* Se ženami mu to nevyházelo.

Nelíbit se: *Neanche a me va giù questa storia.* Ani mně se ten příběh nelíbí.

Tab. 14

V+ part:	venire giù
Počet výskytů:	267x
Příklad:	Vieni giù ad ascoltarmi.
Překlad:	Pojď dolů a budeš mě poslouchat.
Význam:	(se) jít dolů

Tab. 15

V+ part:	stare giù
Počet výskytů:	232x
Příklad:	Stai giù o rischi di svenire di nuovo.
Překlad:	Klid, nebo můžeš jít zase ven.
Význam:	být dole, držet se při zemi, skrčit se, k zemi!

Avanti

Tab. 16

V+ part:	andare avanti
Počet výskytů:	2409x
Příklad:	È meglio andare avanti che tornare indietro.
Překlad:	Je lepší jít dál, než se vracet nazpátek.
Význam:	jít dál, pokračovat, pokročit

Pozn.

Držet nad vodou: *Senti, sei tu quello che mi fa andare avanti in questo momento.*
Poslouchej, jsi to, co mě drží nad vodou.

Trvat nějakou dobu: *Da quanto va avanti?* Jak dlouho už to trvá?

Přenést se přes něco: *Possiamo solo andare avanti e mettere da parte le scuse, adesso?*
Nemohli bychom se teď prostě přes to přenést a vynechat omluvu?

Uskutečnění plánu: *Andare avanti con i tuoi piani.* Proved' tvůj plán.

Vydržet, vyčkat: *Vai avanti e facci tornare. È un ordine!* Vydržte a dostaňte nás zpátky.
To je rozkaz!

Tab. 17

V+ part:	portare avanti
Počet výskytů:	1859x
Příklad:	Le zone minerarie meritano di portare avanti questo lodevole sforzo di rivitalizzazione.
Překlad:	Těžební oblasti musí pokračovat v tomto chvályhodném revitalizačním úsilí.
Význam:	pohnout s něčím, postupovat, pokračovat, uplatňovat, předložit, prosadit

Tab. 18

V+ part:	fare avanti
Počet výskytů:	394x
Příklad:	Allora Azog si fece avanti, ed essi videro un grande Orchetto con un' enorme testa coperta da un elmo , eppure agile e forte.
Překlad:	Nato Azog vyšel, byl to veliký skřet s hlavou chráněnou železem, a přesto pohyblivý a silný.
Význam:	předstoupit, vystoupit, přistoupit

Pozn.

Přijít s něčím: *In Italia uno dei cittadini più ricchi si è fatto avanti offrendosi di pagare più tasse (...).* I v Itálii přišel jeden z nejbohatších občanů s nabídkou placení vyšších daní (...).

Vyjít vstříc: *Perché non convinci qualcuno del tuo clan a farsi avanti?* Proč je nepřesvědčíš, aby mi vyšli vstříc?

Přihlásit se: *Harry si diresse verso Dean e Seamus, che stavano discutendo degli studenti di Hogwarts di diciassette anni o più che probabilmente si sarebbero fatti avanti.* Harry šel jako první a všichni tři si přisedli k Deanovi a Seamusovi, kteří se zrovna bavili o těch bradavických studentech, kterým už bylo sedmnáct i víc a mohli by se přihlásit.

Stát o někoho: *Nessuna altra donna si era fatta avanti.* Žádná jiná žena o něj nestála.

Předložit: *Fatevi avanti con i vostri progetti e presentateli all' elettorato.* Předložte své plány a představte je svým voličům.

Odhodlat se: *E non riesco a farmi avanti.* A stále se nemůžu odhodlat.

Zasáhnout: *Poteva forse aspettarsi che i suoi parenti non si facessero avanti?* Copak může předpokládat, že její přátelé nezasáhnou?

Tab. 19

V+ part:	passare avanti
Počet výskytů:	284x
Příklad:	Ehi, non cercare di passarmi avanti!
Překlad:	Ty! Nesnaž se nás předběhnout!
Význam:	předejít, přeskočit, předběhnout, posunout se kupředu

Tab. 20

V+ part:	venire avanti
Počet výskytů:	165x
Příklad:	Il teste venga avanti, prego.
Překlad:	Necht' svědek předstoupí.
Význam:	jít dál, předstoupit, postupovat

Avanti

Tab. 21

V+ part:	nascondere dietro
Počet výskytů:	401x
Příklad:	L'assassino pensa di scamparla nascondendosi dietro questo insano enigma.
Překlad:	Vrah si myslí, že vyvázne, když se ukryje za to pošetilé tajemství.
Význam:	schovávat se za <i>co/ čím/ v čem</i>

Tab. 22

V+ part:	essere dietro
Počet výskytů:	346x
Příklad:	Io sono dietro la scena, muovo le marionette e recito io stesso il testo.
Překlad:	Já jsem za scénou, vodím loutky a sám recituji text.
Význam:	být/stát za <i>čím</i>

Pozn.

Jít po někom: *Ecco perchè non sono dietro di noi.* Proto po nás lidi od nich nejdou.

Jít po něčem: *Ero dietro i soldi della taglia... con una pistola a gas* . Šel jsem po penězích za odměnu... s plynovou pistolí.

Být za něčím, moct za něco: *Chi c'è dietro tutto questo?* Kdo je za tím vším? Kdo za tím stojí?

Chlubit se, snažit se na někoho udělat dojem: *Vorrei scoprire cosa c'è dietro la facciata che costruisci*. Přála bych si zjistit, jaký jste, když neděláte ramena.

Tab. 23

V+ part:	stare dietro
Počet výskytů:	343x
Příklad:	Non riesco a starle dietro.
Překlad:	Nedokážu s ní držet krok/ následovat ji.
Význam:	následovat <i>koho</i> , hlídat <i>koho</i> , stát za zády, dohlížet, pronásledovat

Pozn.

Pálit za někým: *Sta' attenta a quella perché sta dietro a Charlie*. Dávej si na ni pozor. Ona za ním pálí.

Starat se o někoho: *Farle da mangiare , starle dietro, ... studiare, tutto*. Vařit, starat se o ni... studovat, prostě všechno.

Tab. 24

V+ part:	portare dietro
Počet výskytů:	258x
Příklad:	Ma Hagrid, perché te lo sei portato dietro, se lui non voleva?
Překlad:	Ach, Hagrid, proč jsi ho sem bral, když nechtěl jít?
Význam:	nosit s sebou, přivést/ přinést, brát

Tab. 25

V+ part:	correre dietro
Počet výskytů:	230x
Příklad:	E mia sorella, più giovane di un anno, corse dietro di me.
Překlad:	Má sestřička, o rok mladší než já, se rozběhla za mnou.
Význam:	běžet, pálit za <i>kým</i> , nadbíhat <i>komu</i>

Pozn.

Mstít se, šlapat po někom: *Non voglio passare il resto della mia vita a correre dietro a qualcuno.* Nechci strávit zbytek života tím, že se budu snažit někomu pomstít.

Jít po někom, mít na někoho spaden: *È pericoloso correre dietro a Salameh.* Jít po Salamehovi je nebezpečné.

Sledovat někoho: *I papà dei ragazzi le correvano dietro?* Pronásledovali vás otcové těch chlapců?

Indietro:

Tab. 26

V+ part:	tornare indietro
Počet výskytů:	1884x
Příklad:	Quanto sarebbe meraviglioso poter tornare indietro nel tempo.
Překlad:	Jak by bylo krásné, kdybychom se mohli vrátit do minulosti.
Význam:	vrátit se zpět, přetočit, obrátit se

Pozn.

Vycouvat z něčeho: *Non possiamo tornare indietro.* Teď už nemůžeme couvnout.

Tab. 27

V+ part:	stare indietro
Počet výskytů:	428x
Příklad:	Digli di stare indietro.
Překlad:	Tak jim řekni, aby se stáhli.
Význam:	stát, stáhnout se, držet se vzadu/ zpátky

Ústup! / Zpátky! / Ani hnout!: *Stai indietro!*

Tab. 28

V+ part:	tirare indietro
Počet výskytů:	329x
Příklad:	Camminò avanti, mise i piedi uniti e dopo qualche secondo si tirò indietro.
Překlad:	Postoupila dopředu, postavila se s nohama u sebe a po chvíli se stáhla zpátky.
Význam:	stáhnout se, vrátit se zpět

Pozn.

Vykroutit/ vyvléknout se z něčeho: *Allora nessuno si tirò indietro né dubitò che la soppressione dei controlli alle frontiere fosse una buona idea.* Tehdy tu nebyl nikdo, kdo by se chtěl z celé záležitosti vyvléknout nebo myšlenku zrušení hraničních kontrol zpochybnit.

Vzdát něco, utíkat od něčeho: *Vuoi tirarti indietro anche tu? Chceš to také vzdát?*

Ustoupit: *Non mi tirerò indietro.* Neustoupím.

Přitáhnout k sobě: *Tira indietro la cloche.* Přitáhni knipl trochu k sobě.

Tab. 29

V+ part:	riportare indietro
Počet výskytů:	298x
Příklad:	Nello stesso modo in cui riporto indietro Isaac.
Překlad:	Stejně jako přivedu zpět Isaaca.
Význam:	přinést/ přivést nazpátek, vrátit, dostat zpět

Ohlédnout se v čase (zavzpomínat): *Mi riportano indietro nel tempo.* Zavzpomínal jsem si.

Tab. 30

V+ part:	guardare indietro
Počet výskytů:	194x
Příklad:	Quando furono davanti alle porte di quercia, Harry si guardò indietro.
Překlad:	Když došli k dubové bráně do hradu, Harry se letmo ohlédl.
Význam:	ohlédnout se zpátky (za sebe/kolem sebe, v čase)

Contro

Tab. 31

V+ part:	votare contro
Počet výskytů:	2139x
Příklad:	Ho quindi votato contro il presente documento.
Překlad:	Hlasoval jsem proti tomuto dokumentu.
Význam:	hlasovat proti <i>komu/ čemu</i>

Tab. 32

V+ part:	lottare contro
Počet výskytů:	846x
Příklad:	«Cornelius, sono pronto a lottare contro i tuoi uomini! »
Překlad:	„Kornelie, jsem připraven opět bojovat s vašimi muži! “
Význam:	bojovat proti/ s <i>čím</i> , zápasit s <i>čím/ kým</i> , potlačit <i>co</i>

Tab. 33

V+ part:	essere contro
Počet výskytů:	415x
Příklad:	(...) ma il volto del Signore è contro coloro che fanno il male.
Překlad:	(...) ale tvář Páně je proti těm, kteří činí zlo.
Význam:	být proti (být v rozporu)

Tab. 34

V+ part:	combattere contro
Počet výskytů:	348x
Příklad:	Sono ventotto anni che combatto contro Alec Waggoman.
Překlad:	Bojuju s Alekem Waggomanem už 28 let.
Význam:	válčit/ bojovat proti <i>komu/ s kým</i>

Tab. 35

V+ part:	andare contro
Počet výskytů:	329x
Příklad:	Quindi sei andato contro ai desideri della tua famiglia.
Překlad:	Takže ses vzepřel rodinným přáním.
Význam:	odporovat <i>čemu</i> , vzepřít se, být proti <i>čemu/ komu</i>

Pozn.

Opřít se o něco: *Da ultimo si lasciò andare contro lo schienale del divano e allargò le braccia.* Nakonec se opřela o pohovku a rozhodila rukama.

Porušit něco: *Un giorno andrò contro le tradizioni stendendo una bella cortina di fumo... di sigaretta in un' aula di tribunale.* Jednou poruším tradici a naplním posvátnou soudní síň... hustým tabákovým dýmem.

Su

Tab. 36

V+ part:	basare su
Počet výskytů:	3530x
Příklad:	Beh, la sua è una logica fallace, basata su una serie di dati incompleta.
Překlad:	No, to je jen chybná logika založená na nedokonalém shromažďování dat.
Význam:	být založený na čem, vycházet z čeho, na základě čeho

Tab. 37

V+ part:	tirare su
Počet výskytů:	1030x
Příklad:	Prendi con te tre uomini di qui e tira su il profeta Geremia dalla cisterna.
Překlad:	Vezmi s sebou odtud třicet mužů a vytáhni proroka Jeremjáše z cisterny.
Význam:	vytáhnout (nahoru), zvednout, vztyčit

Pozn.

Sebrat se: *Tirati su!* Seber se! Hlavu vzhůru!

Posadit se: *Si tirò su.* Posadila se.

Přisunout: *Tira su uno sgabello.* Přisuň si židli.

Vydělat peníze: *Se Fabio tirava su 30.000 al mese (...).* Jestli Fabio vydělal 30 tisíc za měsíc (...).

Pověsit: *Tiralo su di nuovo!* Pověste ho znovu!

(Za)tlačit: *Tirati su!* Zatlačte!

Srkat: *Non tirate su in quel modo, quando mamma parla.* Nesrkejte, když mluví moje máma.

Rozveselit: *Tirarli su?* Rozveselit je?

Svázat: *(...) ma tirata su con un nodo alle funi perché non s' urtassero . (...)* ale provazy byly svázány do smyčky, aby se nesrazily.

Vychovat: *Mi hanno tirato su mia sorella Maggie e il suo ragae'e'o Joe.* Vychovala mě sestra Maggie a její přítel Joe.

Frázové sloveso *tirare su* ve spojení:

Odfrknout si: *Mister Croup tirò su col naso.* Pan Croup si odfrkl.

Povzbudit: *Tirando su il morale dei veterani feriti e mostrandogli il ping-pong.*

Povzbuzoval jsem raněný veterány a ukazoval, jak se hraje pingpong.

Popotahovat: *Piangendo e tirando su col naso, Carrie chinò la testa.* Carrie s pláčem a popotahováním sklonila hlavu.

Zvednout telefon: *Tira su il telefono e di "pronto".* Zvedni telefon a pozdrav.

Zapnout zip: *Non sai neanche come si tira su la cerniera di un vestito da donna?* Copak neumíš zapnout ženský šaty?

Vyhrnout si rukávy: *Si era messa un mio pigiama di cui aveva tirato su le maniche.*

Měla na sobě mé pyžamo a vyhrnula si rukávy.

Povzdechnout si: *(...) osservò Tonks , tirando su col naso.* (...) povzdechla si Tonksová.

Tab. 38

V+ part:	concentrare su
Počet výskytů:	794x
Příklad:	Signor Presidente, desidero concentrarmi su tre punti.
Překlad:	Pane předsedající, chtěl bych se zaměřit na tři body.
Význam:	soustředit se na <i>co</i> , zaměřit se na <i>co</i>

Tab. 39

V+ part:	contare su
Počet výskytů:	788x
Příklad:	Già, fortuna che non hai dovuto contare su di me.
Překlad:	Chci říct, že máš kliku, že ses nemusela spolíhat na mě.
Význam:	spoléhat na <i>co</i> , počítat s <i>čím</i>

Tab. 40

V+ part:	essere su
Počet výskytů:	720x
Příklad:	Erano su una sorta di piattaforma disseminata di ciottoli.
Překlad:	Stáli na plošině poseté kamennou drtí.
Význam:	být/ stát na <i>čem</i>

Pozn.

Být o nějakém tématu: *Il servizio doveva essere su di lui.* Ta reportáž měla být o něm.

Být v dopravním prostředku: *Eri su un treno, avevo la sensazione che (...).* Byl jsi ve vlaku a já měla pocit, že (...).

Přihlásit se: *Io e Sheila siamo su quel foglio.* Sheila a já jsme se na ten výlet přihlásili.

Jít o něco/ někoho: *È su Harrison Hill.* Jde o Harrisona Hilla.

Essere su ve spojení s:

Novinami: *È sui notiziari di tutti i canali televisivi e domani sarà su tutti i giornali.* Už je to ve všech televizních zprávách a zítra toho budou plné noviny.

Dopování: *Adorava essere su di giri.* Strašně rád se dopoval.

Patra domu: *La casa di Gould era su due piani.* Gouldův dům byl dvoupatrový.

Internetový server/ sociální síť: *Tutto quello che hai detto nella ultima ora è su internet.*

Všechno, co jsi za poslední hodinu řekl, je na webu. *Questo materiale era su You Tube.*

Tohle je na Youtube.

Sotto

Tab. 41

V+ part:	essere sotto
Počet výskytů:	1195x
Příklad:	Questi erano sotto il letto.
Překlad:	Tyhle byly pod postelí.
Význam:	být pod čím

Pozn:

Být zapletený: *Cosa c'è sotto?* Do čeho jste zapletený?

Prohrávat: *Eravamo sotto di 4 e restavano dieci secondi.* Prohrávali jsme o čtyři body a zbývalo deset sekund.

Frázové sloveso *Essere sotto* ve spojení s:

Zatčení: *E lei è sotto arresto, figlio di puttana!* A vy jste zatčen, hajzle!

Pod dohledem: *La loro flotta è sotto controllo.* Monitorujeme jejich flotilu.

Obvinění: *L'ospedale è sotto accusa.* Budeme žalovat nemocnici.

Dohled: *Sono sotto sorveglianza, come è d'obbligo.* Jsou pod dohledem, jak je obvyklé.

Stres: *È che non connetto, se sono sotto stress.* Myslím, že ve stresu za moc nestojím.

Být pod tlakem: *Sento di essere sotto pressione a causa di mia sorella.* Cítím, že tu je jistý tlak kvůli mojí sestře.

Napadení, útok: *Gli Stati Uniti sono sotto attacco.* Amerika je pod útokem.

Být v péči/ pod dohledem: *Sono sotto la mia custodia.* Teď jsou v mém opatrovnictví.

Být v šoku: *I politici sono sotto shock: gli hanno tolto le legislative.* Politici jsou v šoku: Berou jim volby.

Být pod palbou: *Super 64, siete sotto il fuoco nemico?* Super 64, střílejí na vás?

Držet v šachu: *Lei è sotto scacco.* Stále jsi v šachu.

Léčení: *I pazienti vogliono nascondere che sono sotto trattamento.* Pacienti si přejí skrýt fakt, že jsou tu léčeni.

Zamčený: *Non dovrebbe essere sotto chiave?* Tohle by snad mělo být pod zámkem.

Drogy/ prášky: *Sono sotto speed, ricordi?* Jedu na speedu, pamatuješ? *È sotto sedativo!* Je pod sedativy.

Být u někoho, doslova být pod něčí střechou: *E finché sarai sotto il mio tetto.* A zatímco budeš u mě.

Vyšetřování: *Sono sotto inchiesta.* Jsou předmětem šetření.

Být pozadu: *Gli ospiti falchi sono sotto di cinque e restano circa 30 secondi alla fine.* Orli jsou pozadu a zbývá jim pouhých 30 sekund.

Být pod něčí ochranou: *In Italia è sotto protezione permanente della polizia.* V Itálii je pod stálou policejní ochranou. *È sotto la mia tutela, Mr Kramer.* Je pod mou ochranou, pane Kramere.

Zpovídat: *Quando mio padre era sotto la confessione di mia madre (...).* Když matka vyzpovídala mého otce (...).

Být v obležení: *Gaza è sotto assedio e minacciata di invasione militare.* Gaza je v obležení a je vystavena hrozbě vojenské invaze.

Být středem zájmu: *Lei è sempre sotto i riflettori.* Ona je vždy ve středu zájmu.

Být ještě pod zákonem: *Questo non è possibile, è sotto l'età del consenso.* To není možné, je ještě pod zákonem.

Tab. 42

V+ part:	esportare sotto
Počet výskytů:	905x
Příklad:	(...) esportati sotto forma di merci non comprese nell' allegato I del trattato.
Překlad:	(...) vyvážených ve formě zboží, na něž se nevztahuje příloha I Smlouvy.
Význam:	vyvážet ve (formě)

Pozn. Ve všech případech se frázové sloveso *esportare sotto* pojí se substantivem *la forma*. Spojení *sotto forma di* je frazém.

Tab. 43

V+ part:	mettere sotto
Počet výskytů:	529x
Příklad:	La mamma lo mise sotto al tavolo e ci mise sopra la tovaglia, per nasconderlo.
Překlad:	Maminka ho schovala pod stůl a zakryla ho ubrusem.
Význam:	dát pod <i>co</i>

Pozn.

Přejet: *Stavo quasi per metterti sotto questa mattina*. Ráno jsem tě skoro přejel.

Nasadit prášky: *Il dottore mi ha messo sotto antibiotici*. Doktor mi nasadil antibiotika.

Udělat nepořádek: *Non mettere sotto sopra la cucina*. Neudělej binec v kuchyni.

Frázové sloveso *mettere sotto* ve spojení s:

Ochránit: *Mettilo sotto sorveglianza speciale*. Zabezpeč mu speciální stráž.

Střed zájmu: *Questo caso mette sotto i riflettori un paese*. Tento případ přivádí do středu zájmu zemi.

Dát pod zámek: *Mettiamolo sotto chiave*. Dáme ho pod zámek.

Padnout podezření: *Devi essere messo sotto accusa nei prossimi giorni*. Muselo by na vás padnout podezření během čtyřadvaceti hodin.

Stavět do špatného světla: *Mi sono messo sotto cattiva luce*. Staví mě to do nepříznivého světla.

Zapečetit: *Non mettere sotto sigillo le parole della profezia di questo libro*. Nezapečet'uj knihu se slovy tohoto proroctví.

Uzavřít smlouvu: *Henrik Vanger ha messo sotto contratto per aiutarlo a scrivere il suo libro.* Henrik s ním uzavřel smlouvu, aby mu pomohl napsat knihu.

Obvinít: *Lungi da me l' intenzione di mettere sotto accusa.* Nechci Vás vůbec obviňovat.

Naléhat: *Non per metterti sotto pressione, Potter.* Nechci na tebe nijak naléhat, Pottere.

Zadržet: *La nave è stata messa sotto sequestro.* Zadrželi loď.

Být pod přísahou: *Se la pubblica accusa fornirà prove, suggerirei fosse messo sotto giuramento.* Pokud má žalobce poskytovat důkazy, měl by být pod přísahou.

Něco k snědku: *Vado in cerca di qualcosa da mettere sotto i denti.* Já doběhnu pro jídlo.

Vazba: *Lo metta sotto custodia.* Vezměte ho do vazby.

Vyslýchat: *Metterti sotto torchio per qualche ora.* Vyslýchal bych tě pár hodin.

Tab. 44

V+ part:	tenere sotto
Počet výskytů:	496x
Příklad:	Usai un remo per tenerlo sotto la superficie finché smise di agitarsi.
Překlad:	Veslem jsem ho držela pod hladinou, dokud sebou nepřestal házet.
Význam:	Držet pod čím

Frázové sloveso *tenere sotto* ve spojení s:

Být pod kontrolou: *Ascolta, devi tenerla sotto controllo.* Hele, musíte ji dostat pod kontrolu.

Hledání, vyšetřování: *Dicono che mi terranno sotto osservazione.* Říkají, že budou pokračovat v hledání.

Zaměřit: *Harry la sentì muoversi sulla destra, per cercare un punto da dove tenerlo sotto tiro.* Slyšel, jak se přemísťuje doprava, aby mohla lépe zaměřit.

Být pod dohledem: *Vostro padre vi tiene sotto sorveglianza, eh?* Táta vás dost hlídá, co?

Být pod zámkem: *Visto che mi tenete sotto chiave.* Vzhledem k tomu, že mě držíte pod zámkem.

Být sledován: *Andiamo, almeno possono tenerla sotto osservazione lì.* No tak, alespoň vás tam mohou sledovat.

Zadržení: *Hanno il diritto di tenere sotto custodia temporanea le persone.* Mají právo osoby dočasně zadržet.

Tab. 45

V+ part:	porre sotto
Počet výskytů:	269x
Příklad:	Assicuratevi che il bagaglio a mano sia posto sotto il sedile.
Překlad:	Zkontrolujte, zda máte ruční zavazadla pod sedadlem.
Význam:	dávat/ klást/ mít <i>co</i> pod <i>čím</i>

Frázové sloveso *porre sotto* ve spojení s:

Být pod ochranou: *E nessun male coglie coloro che si pongono sotto la sua protezione.*
A nic zlého se nepřihodí těm, kteří jsou pod jeho ochranou.

Být v pravomoci: (...) *procedimenti contro qualsiasi persona, entità o organismo posto sotto la loro giurisdizione.* (...) řízení proti jakýmkoliv osobám nebo subjektům v jejich pravomoci.

Být pod ochranou: *Il cormorano è stato posto sotto tutela molto tempo fa.* Ochrana kormoránů byla zavedena kdysi dávno.

Sledovat: *Era stato posto sotto sorveglianza subito dopo la nostra conversazione.* Ihned po naší rozmluvě jsem nařídil, aby řečeného mladíka sledovali.

Zbavovat: *Il tribunale di uno Stato membro pone sotto sequestro delle proprietà (...).*
Soud jednoho členského státu zabavuje nejen majetek (...).

Celní uzávěra: (...) *poste sotto vincolo doganale, sequestrate e confiscate (...).* (...) pod celní uzávěrou, zabavených nebo zkonfiskovaných (...).

Podřízeno vedení: *Quando due o più enti creditizi o enti finanziari sono posti sotto un' unica direzione (...).* Pokud jsou dvě nebo více úvěrových nebo finančních institucí podřízeny jednomu vedení (...).

Addosso

Tab. 46

V+ part:	avere addosso
Počet výskytů:	202x
Příklad:	Hai addosso ancora i calzini?
Překlad:	Oblékl sis ponožky?
Význam:	mít na sobě (nosit)

Pozn.

Mít za sebou/ mít v zádech/ jít po někom: *Non abbiamo potuto fare niente, niente, ne avevamo addosso una mezza dozzina.* Nemohli jsme nic udělat, vůbec nic, sami jsme měli v zádech půltucet dalších.

Mít u sebe: *Mi crederebbe se le dicessi che ha addosso 5 kg di eroina?* Věřil byste, že má u sebe pět kilo heroinu?

Tab. 47

V+ part:	saltare addosso
Počet výskytů:	148x
Příklad:	Nessuno ti salterà addosso.
Překlad:	Nikdo po vás neskočí.
Význam:	vrhnout se na <i>koho</i> / skočit po <i>kom</i> , přepadnout

Pozn.

Sbalit někoho: *Alla fine riuscirà a saltarle addosso.* Ten ji nakonec sbalí.

Jít po někom: *Tutte le famiglie ci salterebbero addosso.* Všechny rodiny by šly po nás.

Zamést stopy: *Vuole saltarle addosso, è chiaro.* Chce zamést stopy, to je jasný.

Tab. 48

V+ part:	stare addosso
Počet výskytů:	129x
Příklad:	Non potevo tornare a casa mia con quei segugi che mi stavano addosso.
Překlad:	Do svého bytu jsem se nemohl vrátit, když po mně šli ti policejní psi.
Význam:	jít po <i>kom</i>

Pozn.

Sledovat někoho, být někomu v patách: *Vuoi che gli stiamo addosso? Chceš, abychom ho sledovali?*

Tlačit na někoho: *Il sindaco mi sta addosso, Roger.* Starosta už na mě tlačí, Rogere.

Tab. 49

V+ part:	mettere addosso
Počet výskytů:	104x
Příklad:	Susanne era andata a prendere una coperta e gliel'aveva messa addosso.
Překlad:	Susanne došla pro deku a přikryla ji.
Význam:	položít na <i>co</i> , přikrýt

Pozn.

Obléct si: *Faresti meglio a prenderla e mettertela addosso.* Raději si ji obleč.

Nasadit koho na koho: *Chi le hanno messo addosso? Koho na ni nasadili?*

Frázové sloveso *mettere addosso* ve spojení s:

Vztáhnout ruku na někoho: *Mettere addosso le mani a suo padre, lo maledico!* Vztáhl ruku na svého tátu, proklínám ho!

Vyděsit: (...) *che gli aveva messo addosso una fifa blu.* (...) co ho vyděsily k smrti. / *Mr. Radley gli ha messo addosso una paura.* Pan Radley je určitě pořádně vystrašil.

Vyvíjet na někoho tlak: *Tuo fratello ti mette addosso tanta di quella pressione.* Tvůj brácha na tebe moc tlačí.

Osahávat: *Ha visto che lui le metteva addosso le sue sporche mani ma è scappato.* Díval jste se, jak jí osahává, ale utekl jste.

Tab. 50

V+ part:	piombare addosso
Počet výskytů:	88x
Příklad:	Un uomo gli piombò addosso schiacciandolo a terra.
Překlad:	Někdo se na něj svalil a přitiskl ho k zemi.
Význam:	zřítit se, spadnout z výšky, svalit se

Pozn.

(Nečekaně) přijít: *L' avaro è impaziente di arricchire, ma non pensa che gli piomberà addosso la miseria.* Závistivec se honí za majetkem a neví, že na něj přijde nedostatek.

Ocitnout se v nějaké situaci: *La verità è che ci è piombata addosso.* Pravda je, že jsme se v této situaci prostě náhle ocitli.

Vrazit do někoho/ něčeho, srazit někoho/ něco: *Mi è piombato addosso e mi ha spinto sul pavimento.* Vrazil do mě a svalil mě na zem.

Vrhnout se na něco: *Ti piombano addosso come avvoltoi.* Vrhnou se na tebe jako supi.

Dopadnout na někoho nějaký pocit: *Il senso di colpa, invece, quello gli piombava addosso dall' alto.* Zato na něj dopadal pocit viny.

Popohnat: *Dovremmo piombargli addosso.* Měli bychom je trochu popohnat.

Dentro

Tab. 51

V+ part:	essere dentro
Počet výskytů:	791x
Příklad:	'Harry' sussurrò , 'credo che siamo dentro la Stamberga Strillante' .
Překlad:	" Harry, ,, zašeptala, ,,myslím, že jsme v Chroptící chýši".
Význam:	být v čem, uloženo v čem, nacházet se kde

Pozn.

Být v něčem namočený/ být v něčem až po uši: *E ci siamo dentro tutti fino al collo.*

Všichni jsme do toho namočený.

Být součástí něčeho: *Sono dentro qualcosa che non so capire.* Jsem součástí něčeho, v čem se nevyznám.

Tab. 52

V+ part:	mettere dentro
Počet výskytů:	303x
Příklad:	Okay, prendi la borsa e mettilci dentro i soldi.
Překlad:	Ok, vemte tašku a dejte do ní peníze.
Význam:	dát/ hodit <i>co do čeho</i>

Pozn.

Sbalit někoho: *Non sapevo che ci avesse messo dentro anche Percy.* Nevěděl jsem, že sbalila Percyho.

Zatknout: *Sindaco, vuole ancora che lo metta dentro?* Pane, chcete, abych ho zatknul?

Pustit dovnitř: *Mettilo dentro.* Pusťte ho dovnitř.

Jít do toho: *Dai, Matt, mettilo dentro.* No tak, Matte, jdi do toho.

Frázové sloveso *mettere dentro* ve spojení s:

Vkročit: *Richard ci mise dentro i piedi.* Richard do ní vkročil.

(Na) kouknout, mrknout (např. do nějaké místnosti): *Mettere dentro il naso.*

Tab. 53

V+ part:	portare dentro
Počet výskytů:	293x
Příklad:	Aiutami a portarli dentro.
Překlad:	Pomoz mi s nimi dovnitř.
Význam:	vzít dovnitř, dostat/ přinést/ přivést

Pozn.

Zatknout: *Ti porto dentro personalmente, poi potrai raccontare la tua versione dei fatti.*

Osobně tě zatкну, a pak můžeš povyprávět svoji verzi.

Vzít s sebou: *Va bene puoi portarlo dentro, ma non posarlo sulla scrivania .* Vezmi si to s sebou, ale nepokládej to na stůl.

Nosit u sebe/ v sobě: *L' ho portato dentro per nove mesi.* Já jsem ho nosila 9 měsíců.

Tab. 54

V+ part:	venire dentro
Počet výskytů:	205x
Příklad:	Vieni dentro, per amor di Dio, e fermati.
Překlad:	Propánakrále, tak pojd' dál, zůstaneš tady.
Význam:	jít dovnitř, jít dál (vstoupit)

Tab. 55

V+ part:	guardare dentro
Počet výskytů:	193x
Příklad:	Prese il bollitore polveroso e ci guardò dentro.
Překlad:	Zvedl zaprášenou konvici a podíval se do ní.
Význam:	podívat se dovnitř, podívat se do čeho/ kam

Sopra

Tab. 56

V+ part:	passare sopra
Počet výskytů:	188x
Příklad:	Impazzirei ogni volta che mi passa sopra un aereo.
Překlad:	Šílel bych pokaždé, kdyby proletělo letadlo.
Význam:	jet přes něco, projet, přeletět, převalit, zahalit, přehoupnout se přes co, překročit

Pozn.

Přehlédnout, přejít (bez povšimnutí): *Su questo compito posso anche passarci sopra.*

Tenhle úkol můžu přehlédnout.

Pominout, přehlízet nedostatky ap.: *Ma, alla fine, su sollecitazione di Elizabeth, lui si convinse a passare sopra all' offesa, e a cercare una riconciliazione.* Ale nakonec ho Elizabeth přemluvila, aby její urážky pominul a usmířil se s ní.

Ignorovat: *Passerò sopra ciò che ho appena sentito.* Přehlédnu to, co jsem právě slyšel.

Nenechat si něco líbit: *Non possiamo passare sopra a doppi standard.* Nemůžeme trpět uplatňování dvojího metru.

Neodpustit něco, neskousnout něco: *Non posso passarci sopra.* Tohle nemohu odpustit.

Vzdát něco: *Che ci passassi sopra? Že se vzdám, nechám to plavat?*

Zvládnout něco: *Ci sono passato sopra, quindi, capisce, sto bene.* No víte, zvládl jsem to, takže, prostě jsem v pořádku.

Přejít (nějakou skutečnost, přenést se přes ni): *Era passato sopra a tutto anche negli affari più sporchi dell' amore.* Přese všechno se přenesl i v nejspínavějších záležitostech lásky.

(Záměrně) přehlížet: *È una vergogna che la Commissione sembri passarci sopra.* Je hanbou, že to Komise, jak se zdá, přehlíží.

Srazit: *Sembra gli sia passato sopra un TIR.* Vypadá, jako by ho srazil náklad'ák.

Tab. 57

V+ part:	essere sopra
Počet výskytů:	175x
Příklad:	I pipistrelli sono sopra al suo esercito come una marea di cavallette.
Překlad:	Netopýři nad jeho armádou jsou jako moře kobylek.
Význam:	být na / nad <i>čím/ kým</i>

Pozn.

Být někomu v patách, dohnat někoho: *« Il Nemico ci è sopra ! ».* „Nepřítel je nám v patách!“

Být důležitý: *„Mi piacerebbe, ma sono un soldato e il dovere è sopra ogni cosa.“* „To bych rád, ale jsem voják a povinnost je přede vším.“

Mít náskok, vést: *„Solo se siamo sopra di più di cinquanta punti, Harry.“* Jen budeme-li mít náskok přes padesát bodů, Harry. ‘‘

Vládnout, velet: *Il Tabu è sopra di noi.* Vládne nám Tabu.

Tab. 58

V+ part:	mettere sopra
Počet výskytů:	92x
Příklad:	Prendi la scala e mettila sopra al pozzo.
Překlad:	Vem žebřík a polož ho přes studnu.
Význam:	dát/ položit na <i>co/ přes co</i>

Pozn.

Obléct si, vzít si na sebe: *Scelse una camicetta nera e ci mise sopra la giacca.* Vybrala si černou halenku a na ni si vzala sako.

Dostat někoho: *È dalla morte di Clem Maragon che cerco di metterci sopra le mani.* Snažím se ji dostat od té chvíle, co zemřel Clem Maragon.

Neudělat chybu: *Non mettiamoci sopra la testa un grosso... neon lampeggiante con su scritto bersaglio.* Hlavně neudělejme tu chybu.

Frázové sloveso *mettere sopra* ve spojení:

Označit: *Ci ho messo sopra un segno perché li riconosca.* Všechny jsem vám je poznačil.

Tab. 59

V+ part:	stare sopra
Počet výskytů:	68x
Příklad:	Sì, puoi prendere quello che sta sopra il lavandino.
Překlad:	Jo, můžeš si vzít tu, co je nad dřezem.
Význam:	být na/ nad <i>čím/ kým</i>

Pozn.

Dělat na něčem: *Voi ci state sopra da un po', una mente fresca potrebbe servire.* Už na tom nějakou chvíli děláte, nový pár očí nic nezkazí.

Tab. 60

V+ part:	sedere sopra
Počet výskytů:	66x
Příklad:	Mi piace sedermi sopra una sedia presso di lui e guardare fuori.
Překlad:	Líbí se mi sedět vedle něho na židli a dívat se ven.
Význam:	sedět na <i>čem/ kom</i>

Tab. 61

V+ part:	andare oltre
Počet výskytů:	962x
Příklad:	La mia domanda non è andata oltre il « Cosa...? »
Překlad:	Nepouštěla jsem se v dotazech dál než k pouhému: „ Co...?“
Význam:	jít/dostat se dál, pokračovat, pokročit, zacházet dál

Pozn.

Ještě než/ před: *Metà della mia famiglia non è andata oltre i quarant'anni.* Půlka mé rodiny byla pod zemí ještě před svou 40 tkou.

Překonat: *Devi andare oltre la paura, e imparare a conoscere la forza della tua mente.* Musíš překonat strach, poznat sebe sama.

Překročit: *In cambio, le aziende devono andare oltre gli standard minimi per la responsabilità sociale d'impresa.* Výměnou za to musí firmy překročit minimální standardy společenské zodpovědnosti.

Omezit se na: *Che non vanno oltre la nomina o la ripartizione dei compiti.* Neomezují se pouze na jmenování nebo rozdělování úkolů.

„Nehrotit“ věci: *Non andare oltre, Lar! Nehrot' to, Larry!*

Frázové sloveso *andare oltre* ve spojení s:

Zajít příliš daleko, jít až za hranici: *I crimini vanno oltre ogni frontiera.* Tyto zločiny překračují všechny hranice.

Přesahovat něco: *Sono state intraprese molte attività che vanno oltre gli obiettivi specifici nel piano d'azione.* Bylo podniknuto množství kroků, které přesahují rámec zvláštních cílů akčního plánu.

Být nad chápání někoho: *Ci sono alcune cose, ragazzo mio, che vanno oltre la tua comprensione.* Jsou věci mezi nebem a zemí, chlapče, které jsou za hranicemi tvého chápání.

Jít za hranice dovoleného/zákonného: *Ma a un cenno di Rieux, non andò oltre i confini del lecito.* Ale na Rieuxův pokyn nepokračoval v ničem, co by překročilo hranice dovoleného.

Být nad rámec: *(...) che vanno oltre l'offerta fatta dall'UE nell'ottobre 2005 (...).* (...) které jdou nad rámec nabídky učiněné EU v říjnu 2005 (...).

Minout se cíle: *In un certo senso essa era andata oltre il bersaglio.* V jistém smyslu se minula cíle.

Tab. 62

V+ part:	spingere oltre
Počet výskytů:	213x
Příklad:	Vedremo se riusciremo a spingerci oltre fra qualche anno.
Překlad:	Uvidíme, zda budeme moci za několik málo let postoupit dále.
Význam:	(za)tlačit dál, zajít dál, postoupit dál, posunout se dál, překonat

Tab. 63

V+ part:	essere oltre
Počet výskytů:	166x
Příklad:	Oggi vi sono oltre 3 800 iscritti al Registro della Commissione.
Překlad:	V současnosti máme v rejstříku Komise již více než 3800 zaregistrovaných.
Význam:	být více (než), přesahovat

Pozn.

Být více (než), přes: *È oltre gli ottanta.* Je mu přes osmdesát.

Být za něčím/ někde: *Sono oltre la curva della strada, hai capito il concetto?* Jsem za zatáčkou cesty, víš, jak to myslím?

Frázové sloveso *essere oltre* ve spojení:

Být mimo chápání: *Non ho niente in contrario, ma è oltre il mio comprendonio.* Nic proti ní nemám, ale je to mimo mé chápání.

Mimo kompetence: *È oltre le mie competenze.* To je mimo mé kompetence.

Být v pokročilém věku: *Essere oltre negli anni.*

Být pod něčí důstojnost: *Risponderti è oltre la mia dignità.* Bavit se s tebou je pod mou důstojnost.

Být za něčím ve smyslu překonat něco: *Siamo oltre quel livello.* To už je za námi.

Tab. 64

V+ part:	passare oltre
Počet výskytů:	127x
Příklad:	Dalla fine di quel mondo sono passati oltre 20 anni.
Překlad:	Od té doby však již uplynulo více než 20 let.
Význam:	uběhnout/ uplynout, strávit více (než), minout <i>co</i> , utéct, chodit/ proletět kolem, přelézt

Pozn.

Přenést se přes něco/ pohnout se dál: *Passiamo oltre!* Přeneseme se přes to! Jdeme dál!

Vyhnout se něčemu: *Harry capì all' istante perché Neville aveva deciso di passare oltre quello scompartimento.* Harry hned věděl, proč se Neville tomu kupě vyhnul.

Jít dál, pokračovat v něčem: *Se solo ammettessi che ho ragione, potremmo passare oltre.* Mohla bys přiznat, že mám pravdu, abychom mohli pokračovat?

Tab. 65

V+ part:	rappresentare oltre
Počet výskytů:	103x
Příklad:	Le violazioni rappresentano oltre un quarto delle procedure.
Překlad:	Porušení představuje přes čtvrtinu případů.
Význam:	představovat/ tvořit více než

Appresso

Tab. 66

V+ part:	portare appresso
Počet výskytů:	68x
Příklad:	Grazie al cielo che il tenente Holden se li sia portati appresso.
Překlad:	Ještě štěstí, že je pan Holden měl s sebou!
Význam:	mít/ nosit s sebou/ u sebe

Tab. 67

V+ part:	trascinare appresso
Počet výskytů:	11x
Příklad:	Si mise a strisciare verso Danny , trascinandosi appresso la coda.
Překlad:	Začal lézt k Dannymu a za sebou vlekl svůj ocas.
Význam:	vláčet/ táhnout/ brát s sebou

Tab. 68

V+ part:	correre appresso
Počet výskytů:	11x
Příklad:	Correre appresso alle galline e ai maiali, come si fa?
Překlad:	Lítat za slepicemi a za prasaty, copak to jde?
Význam:	chodit/ běhat/ lítat za <i>kým/ čím</i>

Tab. 69

V+ part:	andare appresso
Počet výskytů:	8x
Příklad:	E Rossella all' istante si stirava e gli andava appresso.
Překlad:	A Rossella se okamžitě protáhla a šla za ním.
Význam:	jít za <i>kým/ čím</i> , jít za nějakým cílem

Pozn.

Toulat se: *Gli farò la fattura, perché non vada appresso ad altre.* Začaruju ho, aby se netoulal.

Tab. 70

V+ part:	stare appresso
Počet výskytů:	7x
Příklad:	Vai, Anne Marie, ti sto appresso.
Překlad:	Dobrý, Anne Marie, jsem tady s tebou.
Význam:	být/ mít blízko/ u sebe, být u, držet se <i>koho</i>

Vicino

Tab. 71

V+ part:	essere vicino
Počet výskytů:	420x
Příklad:	Il momento del risveglio del grande Akira è vicino.
Překlad:	Čas probuzení Velké Akiry je blízko!
Význam:	být blízko/ kousek, být v dohlednu, (při) blížit se, být nadosah

Pozn.

Být někomu blízký: *Il padre del bambino mi è vicino, molto vicino.* Otec dítěte je mi opravdu velmi blízký.

Být někomu nablízku: *Per essere vicino a sua figlia, una bimba bruna e viziatissima.*

Aby byl nablízku své dcerušce, rozmazlenému snědému fakanovi.

Tab. 72

V+ part:	stare vicino
Počet výskytů:	187x
Příklad:	Avvertiva il bisogno di stare vicino alla sua chiesa.
Překlad:	Dokonce měl potřebu být blízko kostela.
Význam:	stát blízko/ u <i>koho/ čeho</i> , držet se u <i>koho/ čeho</i>

Pozn.

Být někomu nablízku: *“In coloro che mi stanno vicino mi mostrerò santo e alla presenza di tutto il popolo sarò glorificato”*. „Na těch, kteří jsou mi blízko, ukážu svou svatost, před veškerým lidem osvědčím svou slávu.“

Tab. 73

V+ part:	sedere vicino
Počet výskytů:	162x
Příklad:	Siediti vicino alla radio e sta' pronto ad agire.
Překlad:	Budeš sedět u rádia a budeš připraven jednat.
Význam:	sedět vedle/ kousek/ u <i>koho/ čeho</i>

Tab. 74

V+ part:	andare vicino
Počet výskytů:	100x
Příklad:	Ricordatevi di non andare vicino al cane.
Překlad:	Pamatujte si, že nemáte chodit k tomu psovi.
Význam:	jít k/ blízko <i>komu/ čemu</i> , přibližovat se (k) <i>čemu</i> , přistoupit ke <i>komu/ čemu</i>

Pozn.

O fous/ o chlup: *Ci è andato vicino, eh!* To bylo o fous/ o chlup!

Přihořívá: *Ma ci va vicino*. Přihořívá.

Tab. 75

V+ part:	passare vicino
Počet výskytů:	87x
Příklad:	Passando vicino alla fontana Harry vide falci d' argento.
Překlad:	Když šli kolem fontány, všiml si Harry stříbrných srpců.
Význam:	projít blízko/ kolem, míjet, přikročit/ přiskočit k

Attorno

Tab. 76

V+ part:	guardare attorno
Počet výskytů:	322x
Příklad:	'Sei tu, Harry?' sussurrò Hagrid, aprendo la porta e guardandosi attorno.
Překlad:	„Jseš to ty, Harry?“ zašeptal Hagrid, otevřel dveře a opatrně se rozhlížel.
Význam:	(po)dívat se kolem, rozhlédnout se, ohlížet se

Tab. 77

V+ part:	girare attorno
Počet výskytů:	96x
Příklad:	C'erano varie donne seminude che gli giravano attorno e si sentiva stanco.
Překlad:	Bylo tam několik polonahých žen, motaly se kolem něho a on se cítil unaven.
Význam:	obíhat/ obcházet, kroužit (kolem), otáčet se

Pozn.

Povídat stále dokola „to svoje“: *Se ne sta lì seduto a girarci attorno e insiste come se non ne avessimo già parlato.* Melete to svoje pořád dokola, jako bysme to už neprošli.

Jednat hloupě: *Smettila di girarci attorno!* Přestaň blbnout!

Dovádět: *Ricordate come giravamo attorno alla stalla?* Pamatujete, jak jsme v tý stodole dováděli?

Frázové sloveso *girare attorno* ve spojení s:

Chodit kolem horké kaše: *E poi è girato attorno a un argomento tutta la sera.* A pak celý večer chodil kolem horké kaše.

Tab. 78

V+ part:	stringere attorno
Počet výskytů:	53x
Příklad:	Ma due mani robuste e appiccicose si strinsero attorno al collo di Harry.
Překlad:	Vtom se však kolem jeho krku sevřel pár silných, vlhce lepkavých rukou.
Význam:	stlačit, (pevně) sevřít, shluknout se (kolem), připoutat, obejmout/obemknout

Pozn.

Stát při někom: (...) *che vi acclama e si stringe attorno a voi e vi chiede di salvare l'Italia!* (...) který vás oslavuje, stojí pevně při vás a žádá, abyste spasil Itálii!

Soustředovat se kolem něčeho: *Con un orizzonte politico limitato, stretti attorno a leaders di prestigio locale.* S omezeným politickým obzorem a soustředující se kolem vůdců místního významu.

Tab. 79

V+ part:	ruotare attorno
Počet výskytů:	52x
Příklad:	Se accadesse , ruoterebbe attorno al Tibet e non alla Birmania.
Překlad:	Pokud by se uskutečnilo, diskuse by se točila kolem Tibetu, ne Barmy.
Význam:	točit (kolem), kroužit (kolem), týkat se <i>čeho</i> , jít o <i>co</i>

Tab. 80

V+ part:	aggirare attorno
Počet výskytů:	40x
Příklad:	Si aggirava attorno alla Firebolt studiandone uno per uno i sontuosi dettagli.
Překlad:	Obcházel Kulový blesk kolem dokola a pásl se pohledem na tu nádheru.
Význam:	obcházet, chodit/ potloukat se kolem

Pozn.

Dosahovat nějaké hodnoty: *Secondo le valutazioni preliminari il totale si aggira attorno ai 20 miliardi di corone.* Podle prvních odhadů by se částka mohla vyšplhat až na 20 miliard korun.

Lontano

Tab. 81

V+ part:	stare lontano
Počet výskytů:	306x
Příklad:	Stai lontano dallo steccato, dov'è più profondo.
Překlad:	Drž se dál od bariéry, kde je to hlubší.
Význam:	držet se dál/ zpátky, neplést se do <i>čeho</i> , nechat na pokoji

Tab. 82

V+ part:	essere lontano
Počet výskytů:	271x
Příklad:	Non riesco a ricordare quanto... quanto fosse lontano.
Překlad:	Nemohl jsem si vzpomenout... jak to bylo daleko.
Význam:	být daleko, vzdalovat se

Tab. 83

V+ part:	tenere lontano
Počet výskytů:	187x
Příklad:	Che sia lei o la Polizia a trovarlo, tenetelo lontano da me.
Překlad:	Takže když ho najdete dřív než policie, zaříd'te, ať se drží hodně daleko.
Význam:	držet se dál/ zpátky, dát pryč, odstoupit od <i>koho/ čeho</i>

Pozn.

Zabraňovat: *Tengono lontano il raffreddore.* Zabraňují nachlazení.

Vyhýbat se: *Mi sta tenendo lontano?* Vyhýbá se mi?

Tab. 84

V+ part:	andare lontano
Počet výskytů:	145x
Příklad:	Nell' attimo stesso in cui mi lascerà libera, io me ne andrò lontano.
Překlad:	Ve chvíli, kdy mě pustíte na svobodu, odjedu pryč.
Význam:	jít/ dostat se dál/ daleko/ pryč, odcestovat

Pozn.

Dotáhnout to daleko/ někam: *Caro Adam: guarda come siamo andati lontano.* Drahý Adame, podívej kam, až jsme to dotáhli.

Tab. 85

V+ part:	portare lontano
Počet výskytů:	49x
Příklad:	Se qualcosa va male, estrarrò la spina e ti porterò lontano da qui.
Překlad:	Jestli to nevyjde, vytrhnu zástrčku a odnesu tě odsud.
Význam:	dostat (se) pryč, posunout (se) dál, vzít pryč, odvést/ odvézt

Tab. 86

V+ part:	guardare intorno
Počet výskytů:	927x
Příklad:	Harry si guardò intorno nello scompartimento illuminato.
Překlad:	Harry se rozhlédl po jasně osvětleném kupé.
Význam:	rozhlížet se, dívat se kolem (sebe), ohlížet se

Tab. 87

V+ part:	girare intorno
Počet výskytů:	250x
Příklad:	Lo lasciai, mi giravo intorno, ed ero così confuso.
Překlad:	Pustil jsem ho, otočil se a byl jsem celý zmatený.
Význam:	(o)točit se dokola/ kolem, obejít, obeplout, obletět, pobíhat kolem, vyhnout se

Pozn.

Chodit kolem horké kaše: *Non girare intorno al discorso!* Nechoď kolem horké kaše.

Obsakovat někoho: *Smetti di girare intorno a lei!* Přestaň kolem ní pořád skákat!

Tab. 88

V+ part:	avere intorno
Počet výskytů:	85x
Příklad:	Adora averli intorno, ma ciò lo affatica.
Překlad:	Má je rád nablízku, ale namáhá mu to nervy.
Význam:	mít kolem/ u (sebe)

Tab. 89

V+ part:	aggirare intorno
Počet výskytů:	84x
Příklad:	Il rendimento dei fondi propri si aggirava intorno al 4,3 % nel 2002.
Překlad:	Rentabilita vlastního kapitálu činila v roce 2002 4,3 %.
Význam:	činit, pohybovat se kolem

Tab. 90

V+ part:	stare intorno
Počet výskytů:	71x
Příklad:	Allora l' essenziale era quello che gli stava intorno, al di fuori.
Překlad:	Tehdy to hlavní bylo v tom, co se dělo kolem, ve vnějším světě.
Význam:	stát/ být kolem/ okolo <i>koho/ čeho</i>

Accanto

Tab. 91

V+ part:	sedere accanto
Počet výskytů:	491x
Příklad:	Improvvisamente Boromir andò a sedersi accanto a lui.
Překlad:	Náhle Boromir přišel a sedl si vedle něho.
Význam:	sednout si k/ vedle <i>koho/ čeho</i>

Tab. 92

V+ part:	passare accanto
Počet výskytů:	238x
Příklad:	Poi l' ho visto passare accanto alle guardie ed era tranquillo.
Překlad:	A pak jsem ho viděl jít kolem stráží, byl klidný.
Význam:	jít/ jet/ projít/ projet (kolem), míjet

Tab. 93

V+ part:	stare accanto
Počet výskytů:	141x
Příklad:	La professoressa McGranitt gli stava accanto, irrigidita dalla tensione.
Překlad:	Profesorka McGonagallová stála strnule vedle něj, tvářila se velice napjatě.
Význam:	stát u/ vedle <i>koho/ čeho</i>

Pozn.

Vystát někoho: *Chi altro potrebbe stare accanto a quel vecchio strambo?* Jak jinak by mohl vystát tohohle umíněnýho starouše?

Být na blízkou/ někomu po boku: *La guerra è stata per me una maledizione, ma adesso è una benedizione perché mi fa stare accanto a te.* Válka byla pro mě kletbou, teď se stala požehnání, protože ti mohu být nablízku.

Tab. 94

V+ part:	essere accanto
Počet výskytů:	129x
Příklad:	Mi svegliai una mattina e la mia bambina era accanto al letto.
Překlad:	Pak se jednou ráno probudím a u postele stojí moje malá holčička.
Význam:	být/ stát u/ vedle <i>koho/ čeho</i>

Tab. 95

V+ part:	avere accanto
Počet výskytů:	55x
Příklad:	Dormivi meglio quando avevi accanto tua moglie?
Překlad:	Spalo se vám lépe, když vedle ležela vaše žena?
Význam:	mít u sebe/ blízko

Pozn.

Mít někoho za zády: *Ti piacerebbe averli accanto?* Chceš to mít za zády?

Tab. 96

V+ part:	andare incontro
Počet výskytů:	485x
Příklad:	Gli andai incontro sul gelso.
Překlad:	Za moruši jsem mu naproti vyšel.
Význam:	jít naproti, jít vstříc, mířit k, přiblížit se, setkat se, čelit <i>čemu</i> , směřovat k <i>čemu</i>

Pozn.

Jít do něčeho: «*Credevo che sapessi a che cosa andavi incontro* » *rispose Harry.*

„Myslel jsem, že víš, do čeho jdeš,“ *poznamenal Harry.*

Tab. 97

V+ part:	venire incontro
Počet výskytů:	347x
Příklad:	Nessuno gli venne incontro, la terrazza era deserta.
Překlad:	Nikdo mu nešel vstříc, terasa byla prázdná.
Význam:	jít naproti, jít vstříc, setkat se

Tab. 98

V+ part:	correre incontro
Počet výskytů:	45x
Příklad:	La figlia di un duca non corre incontro a un conte di poco conto!
Překlad:	Vévodova dcera nebude pobíhat za nějakým obyčejným hrabětem!
Význam:	běžet/ letět k/ za/proti, řítit se do <i>čeho</i>

Tab. 99

V+ part:	uscire incontro
Počet výskytů:	28x
Příklad:	Anche lei mi vide e sorrise e le uscii incontro.
Překlad:	Vzhlédla k němu, spatřila mě a usmála se, a já jsem za ní vyšel ven.
Význam:	jít za <i>kým/ čím</i> , jít vstříc, setkat se

Tab. 100

V+ part:	fare incontro
Počet výskytů:	26x
Příklad:	Gli si fece incontro con l' espressione affabile dell'amicizia.
Překlad:	Šel mu naproti s milým výrazem přátelství.
Význam:	jít/ běžet/ jet naproti/ vstříc

2.1 Nefrazeologická slovesa

Jak jsem již zmínila, spojení slovesa a adverbia ještě neznamená, že jde nutně o frázové sloveso. Může se jednat o takzvané nefrazeologické sloveso. Abychom pochopili, oč jde, je třeba si nejprve definovat frazém. František Čermák ve *Slovníku české frazeologie a idiomatiky – Výrazy slovesné* označuje frazém za ustálenou kombinaci nejméně dvou slovních forem stejného či různého slovního druhu. Pro tuto kombinaci je charakteristické to, že alespoň jeden z jejích prvků se v daném významu a funkci spojuje pouze s jediným dalším prvkem (v jediném frazému, idiomu) nebo s několika málo dalšími. Typickým, ne však nezbytným rysem takového frazému je častá přenesenost významu.⁴⁰ Frazém, idiom je tedy takové speciální ustálené spojení

⁴⁰ ČERMÁK, F. a kol. *Slovník české frazeologie a idiomatiky – Výrazy slovesné*. Praha: Academia, 1994, s. 9

minimálně dvou prvků, z nichž některý (popř. žádný) nefunguje stejným způsobem v jiném spojení (resp. více spojeních), popř. se vyskytuje pouze ve výrazu jediném (resp. několika málo).⁴¹

Slovesné frazémy a idiomy vymezujeme jako výrazy obsahující sloveso. Ve své funkci a užití mají typicky slovesný charakter, ve větě fungují především jako přísudek. Mezi nejfrekventovanější verbální frazémy patří kombinace slovesa a substantiva, slovesa a adjektiva, slovesa a adverbia, slovesa a slovesa, slovesa a vedlejší věty a také kombinace slovesa a široce pojatého synsémantika, především slovesa a zájmena, předložky, číslovky, citoslovce, částice.⁴²

V korpusu jsme vyhledali spojení slovesa a adverbia. Je ale zapotřebí rozlišit, zda jde opravdu o frázové sloveso, nebo je to pouze náhodná kombinace těchto slovních druhů, která ovšem neodpovídá výše uvedené definici frazému. Spojení slovesa a adverbia není ustálené, neumožňuje jejich opakované užívání. Řídící sloveso zde pouze vyžaduje doplnění (v našem případě adverbium), které se na frazeologickém významu spojení nepodílí. Zda jde o frázové sloveso, nebo jen spojení slovesa a adverbia lze také zjistit pomocí zkoušek, které jsou zmíněné v teoretické části. Těmito zkouškami jsou například vytýkáci fráze, dislokace nebo odpověď na otázku.

Na základě seznamu frázových sloves, který vytvořili Calvo Rigual v díle *I verbi sintagmatici italiani: appunti contrastivi con lo spagnolo e il catalano* a Raffaele Simone v *Esistono i verbi sintagmatici?* jsem v tabulce zaškrtnla ta spojení, která se objevují v těchto seznamech a lze s jistotou říci, že jde o frázové sloveso.

frázové sloveso	ano	ne
aggirare attorno		X
aggirare intorno		X
andare appresso	X	
andare avanti	X	
andare contro		X
andare giù	X	
andare incontro	X	
andare lontano	X	
andare oltre	X	
andare vicino	X	
andare via	X	
avere accanto		X
avere addosso	X	

⁴¹ FILIPEC, J., ČERMÁK, F. Česká lexikologie. Praha: Academia, 1985, s. 177

⁴² ČERMÁK, F. a kol. Slovník české frazeologie a idiomatiky – Výrazy slovesné. Praha: Leda, 2009, s. 9–11.

avere intorno		x
basare su		x
buttare giù	x	
buttare via	x	
combattere contro		x
concentrare su		x
contare su		x
correre appresso		x
correre dietro	x	
correre incontro	x	
esportare sotto		x
essere accanto	x	
essere contro	x	
essere dentro	x	
essere dietro		x
essere fuori	x	
essere lontano		x
essere oltre		x
essere sopra		x
essere sotto		x
essere su	x	
essere vicino	x	
fare avanti	x	
fare fuori	x	
fare incontro		x
girare attorno		x
girare intorno	x	
guardare attorno	x	
guardare dentro		x
guardare indietro		x
guardare intorno	x	
lottare contro		x
mandare via	x	
mettere addosso	x	
mettere dentro	x	
mettere giù	x	
mettere sopra	x	
mettere sotto	x	
mettere via		x
nascondere dietro		x
passare accanto		x
passare avanti	x	
passare oltre	x	
passare sopra	x	
passare vicino		x
piombare addosso		x
porre sotto		x
portare appresso	x	

portare avanti	x	
portare dentro		x
portare dietro	x	
portare fuori		x
portare lontano		x
portare via	x	
rappresentare oltre		x
riportare indietro		x
ruotare attorno		x
saltare addosso	x	
sedere accanto		x
sedere sopra		x
sedere vicino		x
spingere oltre		x
stare accanto	x	
stare addosso	x	
stare appresso	x	
stare dietro	x	
stare giù	x	
stare indietro		x
stare intorno	x	
stare lontano		x
stare sopra	x	
stare vicino	x	
stringere attorno		x
tenere lontano	x	
tenere sotto	x	
tirare fuori	x	
tirare indietro		x
tirare su	x	
tornare indietro	x	
trascinare appresso		x
uscire incontro	x	
venire avanti	x	
venire dentro	x	
venire fuori	x	
venire giù	x	
venire incontro	x	
votare contro		x

Na základě této tabulky vidíme, že některá spojení nemusí odpovídat frázovému slovesu. Jde tedy pouze o nefrazeologická valenční slovesa, a sice o sloveso, k němuž je připojený slovní druh, většinou předložka. Je tedy třeba rozlišovat, zda připojením příslovečné částice konstrukce získává odlišný význam a řadí se tak mezi frázová slovesa, nebo tento prvek pouze pomáhá vytvářet fráze a modifikovat vztahy mezi větnými členy.

3. Výsledky korpusových dat

Korpus InterCorp nám poskytl informace o počtu výskytů jednotlivého frázového slovesa a různé možnosti jejich interpretace za pomoci InterCorpu v10 – Czech. Nyní bych ráda předložila další zajímavé zjištěné údaje. Pro tyto účely jsme již vyřadili nefrazeologická slovesa a nyní už budeme pracovat čistě s frázovými slovesy jako takovými.

3.1 Slovesa v konstrukci frázového slovesa

Jako první se zaměřím na slovesa, která se v konstrukci frázových sloves objevují v korpusu nejčastěji. V tabulce můžeme vidět lemmata sloves seřazená od nejvyšší frekvence (*type frequency*).

Sloveso	Fq
andare, saltare, stare	8x
essere	6x
mandare, venire	5x
portare	4x
passare	3x
guardare, tirare, buttare, correre, fare, tenere	2x
girare, mandare, saltare, tornare, uscire, avere	1x

Z tabulky lze vyčíst, že nejčastěji užívaná slovesa v konstrukci VS jsou andare, saltare a stare, naopak nejméně se objevovala slovesa girare, mandare, saltare, tornare, uscire a avere.

3.2 Nejfrekventovanější slovesa u konkrétního adverbia

V níže uvedené tabulce je znázorněno, jaká slovesa se nejčastěji pojí s daným adverbiem.

Part	slovesa
accanto	essere, stare
addosso	avere, mettere, saltare, stare
appresso	andare, portare, stare
attorno	guardare
avanti	andare, fare, passare, portare, venire
contro	essere
dentro	essere, mettere, venire
dietro	correre, portare, stare
fuori	essere, fare, tirare, venire
giù	andare, buttare, mettere, stare, venire
incontro	andare, correre, uscire, venire
indietro	tornare
intorno	girare, guardare, stare

lontano	andare, tenere
oltre	andare, passare
sopra	mettere, passare, stare
sotto	mettere, tenere
su	essere, tirare
via	andare, buttare, mandare, portare
vicino	andare, essere, stare

3.3 Význam kompozicionální vs. idiomatický

Dále se zaměříme na význam kompozicionální a idiomatický. Tabulka ukazuje dvacet adverbii (*part*). V zahrnuje slovesa, u kterých jsme zjistili, že se s těmito adverbii pojí (viz. tabulka výše). Z tabulky můžeme vyčíst údaje, které označují, v kolika procentech má dané spojení adverbia s příslušnými slovesy význam kompozicionální a v kolika idiomatický. Je třeba mít ovšem na paměti, že jelikož jsme v kapitole 2.1 *Nefrazeologická slovesa* vyřadili spojení, která za frázové sloveso nelze označit, nemají všechna adverbia stejný počet sloves. Tabulka slouží spíše pro zajímavost.

V + Part	význam kompozicionální	význam idiomatický
V + accanto	100%	50%
V + addosso	100%	100%
V + appresso	100%	33%
V + attorno	100%	100%
V + avanti	100%	40%
V + contro	100%	0%
V + dentro	100%	66%
V + dietro	100%	66%
V + fuori	100%	75%
V + giù	100%	60%
V + incontro	100%	25%
V + indietro	100%	100%
V + intorno	100%	33%
V + lontano	100%	0%
V + oltre	100%	50%
V + sopra	100%	100%
V + sotto	100%	50%
V + su	100%	100%
V + via	100%	75%
V + vicino	100%	0%

Frázové sloveso	Význam kompozicionální	Význam idiomatický
V + Part	100%	56%

Stejně jako předchozí tabulky, i tato je tvořena pomocí pěti lemmat sloves s nejvyšší frekvencí u každého adverbium na základě korpusu InterCorp v 10 italian. Každé adverbium v tabulce tedy zahrnuje pět sloves, která se s nimi nejčastěji pojí na základě analýzy z korpusu. Z výše uvedené tabulky je patrné, že všechna adverbia mají ve všech případech význam kompozicionální, a sice složený z jednotlivých významů složek konstrukce. Význam idiomatický už ale není tak jednoznačný, ne všechna frázová slovesa ho mají. Význam idiomatický mají ve všech případech adverbia *addosso*, *attorno*, *indietro*, *sopra* a *su*, v padesáti a více procentech adverbium *accanto*, *dentro*, *dietro*, *fuori*, *giù*, *oltre*, *sotto*, *via*, naopak adverbium *contro*, *lontano* a *vicino* se ve spojení se slovesem v konstrukci frázového slovesa neobjevují ve významu idiomatickém.

Celkově tedy mají ve všech případech svůj význam kompozicionální. Ze sloupce označujícího význam idiomatický předchozí tabulky vyplývá, že idiomatický význam mají tyto konstrukce průměrně v 56 procentech svých výskytů.

3.4 Nejfrekventovanější frázová slovesa

Další informace, vyplývající z dat vytvořených na základě analýzy z korpusu, je informace o nejčastěji užívaných frázových slovesech. Následující tabulka obsahuje informace o deseti nejfrekventovanějších frázových slovesech v korpusu.

pořadí	frázové sloveso	počet výskytů
1.	andare via	3732
2.	portare via	2758
3.	tirare fuori	2713
4.	andare avanti	2409
5.	portare avanti	1859
6.	essere fuori	1755
7.	venire fuori	1057
8.	tirare su	1030
9.	andare oltre	962
10.	guardare intorno	927

Už jsme se dozvěděli, že všechna frázová slovesa, která jsme vyhledali, mají vždy význam kompozicionální. Dále nás zajímalo to, zda tato konkrétní nejčastěji vyskytovaná frázová slovesa z výše uvedené tabulky bývají i významu idiomatického.

frázové sloveso	kompozicionální	idiomatický
andare via	X	
portare via	X	X
tirare fuori	X	X
andare avanti	X	X
portare avanti	X	
essere fuori	X	X
venire fuori	X	X
tirare su	X	X
andare oltre	X	X
guardare intorno	X	

Tabulka ukazuje, že u těchto deseti nejfrekventovanějších frázových sloves ve většině případů najdeme i idiomatický význam, výjimku tvoří VS *andare via*, *portare avanti* a *guardare intorno*, která mají pouze význam kompozicionální.

4. Slovníček

Na závěr práce jsem pro lepší orientaci a přehlednost vytvořila slovníček. Ten obsahuje shrnutí významů konstrukce slovesa a adverbia z první kapitoly praktické části, a to jak kompozicionálních, tak i idiomatických.

FRÁZOVÉ SLOVESO	KOMPOZICIONÁLNÍ VÝZNAM	IDIOMATICKÝ VÝZNAM
andare via	odejít, odjet (pryč)	
buttare via	vyhodit, zahodit, zbavit se, odhodit	zahodit kariéru/ šanci
mandare via	poslat pryč, přemístit, eskortovat, vyhnat	propustit <i>koho</i>
mettere via	dát pryč, odložit	ušetřit peníze
portare via	odnést, odvézt, vzít pryč	přísahat na svůj život
essere fuori	být pryč, být venku	bláznit, vypadnout, být mimo provoz, bez diskuze
fare fuori	zabít, zastřelit, oddělat <i>koho</i>	
portare fuori	vzít pryč, vytáhnout, vynést, odvést, vyvést <i>koho</i> , vzít <i>koho kam</i>	dostat <i>koho</i> z nějaké situace
tirare fuori	vytáhnout, vyndat ven, vyplout na povrch/ odhalit	najít/ vyhledat, vykrotit se z <i>čeho</i> , vyhrknout, vypravit ze sebe
venire fuori	vyjít ven, vylézt, objevit se, vynořit se	provalit se
andare giù	jít dolů, zhoršit se, zlevnit	topit se, nelíbit se, ne vycházet, ubírat se špatným směrem
buttare giù	odhodit, vyhodit, srazit dolů, shodit, strhnout	hodit na papír, srazit do kolen, zhltnout, snižovat význam, věšet hlavu, praštit telefonem, vyrazit dveře, vyskočit z okna
mettere giù	položit, odložit (si), svléct si, zahodit, odhodit, sundat	sehnout se, pokazit, zavěsit telefon
stare giù	být dole, držet se při zemi, skrčit se, k zemi!	
venire giù	(se) jít dolů	
andare avanti	jít dál, pokračovat, pokročit	držet nad vodou, trvat, přenést se přes něco, provést plán
portare avanti	pohnout s něčím, postupovat,	

	pokračovat, uplatňovat, předložit, prosadit	
fare avanti	předstoupit, vystoupit, přistoupit	přijít s <i>čím</i> , vyjít vstříc, přihlásit se, stát o <i>koho</i> , předložit, odhodlat se, zasáhnout
passare avanti	předejít, přeskočit, předběhnout, posunout se kupředu	
venire avanti	jít dál, předstoupit, postupovat	
correre dietro	běžet, pálit za <i>kým</i> , nadbíhat <i>komu</i>	mstít se, jít po <i>kom</i> , sledovat <i>koho</i>
essere dietro	být/stát za <i>kým/čím</i>	jít po <i>kom/čem</i> , být za <i>čím</i> , moct za <i>co</i> , chlubit se, snažit se na někoho udělat dojem
nascondere dietro	schovávat se za <i>co/čím/včem</i>	
portare dietro	nosit s sebou, přivést/ přinést	
stare dietro	následovat <i>koho</i> , hlídat <i>koho</i> , stát za zády, dohlížet, pronásledovat	pálit za <i>kým</i> , starat se o <i>koho</i>
guardare indietro	ohlédnout se zpátky (i v čase)	
riportare indietro	přinést/ přivést nazpátek, vrátit, dostat zpět	ohlédnout se v čase (zavzpomínat)
stare indietro	stát, stáhnout se, držet se vzadu/ zpátky	ústup! / zpátky! / ani hnout!
tirare indietro	stáhnout se	vyvléknout se z <i>čeho</i> , vzdát <i>co</i> , utíkat od <i>čeho</i> , ustoupit, přitáhnout
tornare indietro	vrátit se zpět, přetočit, obrátit se	vycouvat z <i>čeho</i>
andare contro	odporovat něčemu, vzepřít se, být proti <i>komu/čemu</i>	opřít se, porušit <i>co</i>
combattere contro	válčit/ bojovat proti někomu/ s <i>kým</i>	
essere contro	být proti (být v rozporu)	
lottare contro	bojovat proti/ s, zápasit s, potlačit <i>co</i>	
votare contro	hlasovat proti <i>komu/čemu</i>	
basare su	být založený na, vycházet z, na základě	
concentrare su	soustředit se na, zaměřit se na <i>co</i>	
contare su	spoléhat na, počítat s <i>kým/čím</i>	
essere su	být/ stát na <i>čem</i>	být o nějakém tématu, být v dopravním prostředku, přihlásit se, jít o <i>co/ koho</i>
tirare su	vytáhnout (nahoru), zvednout, vztyčit	sebrat se, posadit se, přisunout, vydělat peníze, pověsit, (za)tlačit, srkat, rozveselit, svázat, vychovat
esportare sotto	vyvážet ve formě	
essere sotto	být pod <i>čím/kde</i>	být v něčem zapletený, prohrávat
mettere sotto	dát něco pod <i>co</i>	přejet/ srazit někoho, udělat nepořádek, nasadit (prášky)
porre sotto	dávat/ klást/ mít něco pod <i>čím</i>	
tenere sotto	držet pod <i>čím</i>	
avere addosso	mít na sobě (nosit)	mít za sebou/ mít v zádech/ jít po <i>kom</i> , mít u sebe
mettere addosso	položít na, přikrýt	obléct si, nasadit <i>koho</i> na <i>koho</i>
piombare addosso	zřítit se, spadnout z výšky, svalit	(nečekaně) přijít, ocitnout se v nějaké situaci, vrazit do <i>koho/čeho</i> , srazit <i>koho/ co</i> , vrhnout se na <i>co</i> , dopadnout na <i>koho</i> nějaký pocit, popohnat
saltare addosso	vrhnout se na <i>koho/ skočit po kom</i> , přepadnout <i>koho</i>	jít po někom, sbalit někoho, zamést stopy
stare addosso	jít po <i>kom</i>	sledovat <i>koho</i> , být <i>komu</i> v patách, tlačít na <i>koho</i>
essere dentro	být v, uloženo v, nacházet se <i>kde</i>	být součástí <i>čeho</i> , být v <i>čem</i> namočený/ být v něčem až po uši

guardare dentro	podívat se dovnitř, podívat se do <i>čeho/ kam</i>	
mettere dentro	dát/ hodit něco do <i>čeho</i>	sbalit <i>koho</i> , zatknout, pustit dovnitř, jít do toho
portare dentro	vzít dovnitř, dostat/ přinést/ přivést	zatknout, vzít s sebou, nosit u sebe/ v sobě
venire dentro	jít dovnitř, jít dál (vstoupit)	
essere sopra	být na/ nad <i>čím/ kým</i>	být někomu v patách, / dohnat <i>koho</i> , být důležitý, mít náskok/ vést, vládnout/ velet
mettere sopra	dát/ položit na/ přes	obléct si, dostat někoho, neudělat chybu
passare sopra	jet přes něco, projet, přeletět, převalit, zahalit, přehoupnout se přes <i>co</i> , překročit	přejít (bez povšimnutí), přehlížet nedostatky, ignorovat, nenechat si něco líbit, neodpustit <i>co</i> , neskousnout <i>co</i> , vzdát <i>co</i> , zvládnout <i>co</i> , přejít nějakou skutečnost- přenést se přes ni, přehlížet, srazit
sedere sopra	sedět na <i>čem/ kom</i>	
stare sopra	být na/ nad <i>čím/ kým</i>	dělat na <i>čem</i>
andare oltre	jít dál, pokračovat, pokročit, zacházet dál	ještě než/ před, překonat, překročit, omezit se na, „nehrotit“ věci
essere oltre	být více (než), přesahovat	být více (než)/ přes, být za <i>čím/ kde</i>
passare oltre	uběhnout/ uplynout, strávit více (než), minout něco, utéct, chodit/ proletět kolem, přelézt	přenést se přes <i>co</i> / pohnout se dál, vyhnout se <i>čemu</i> , jít dál/ pokračovat v <i>čem</i>
rappresentare oltre	představovat/ tvořit více než	
spingere oltre	(za)tlačit dál, zajít dál, postoupit dál, posunout se dál, překonat	
andare appresso	jít za někým/ něčím, jít za nějakým cílem	toulat se
correre appresso	chodit/ běhat/ lítat za <i>kým/ čím</i>	
portare appresso	mít/ nosit s sebou/ u sebe	
stare appresso	být/ mít blízko/ u sebe, být u, držet se <i>koho</i>	
trascinare appresso	vláčet/ táhnout/ brát s sebou	
andare vicino	jít k/ blízko, přibližovat se (k) <i>čemu</i> , přistoupit ke <i>komu/ čemu</i>	o fous/ o chlup, „přihořivá“
essere vicino	být blízko/ kousek, být v dohlednu, (při) blížít se, být nadosah	být někomu blízký, být <i>komu</i> nablízku
passare vicino	projít blízko/ kolem, míjet, přikročit/ přiskočit ke <i>komu/ čemu</i>	
sedere vicino	sedět vedle/ kousek/ u <i>koho/ čeho</i>	
stare vicino	stát blízko/ u, držet se u <i>koho/ čeho</i>	být nablízku <i>komu</i>
aggirare attorno	obcházet, chodit/ potloukat se kolem	dosahovat nějaké hodnoty
girare attorno	obíhat/ obcházet, kroužit (kolem), otáčet se	povídat stále dokola „to svoje“, jednat hloupě, dovádět
guardare attorno	(po)dívat se kolem, rozhlédnout se, ohlížet se	
ruotare attorno	točit (kolem), kroužit (kolem), týkat se <i>čeho</i> , jít o <i>co</i>	
stringere attorno	stlačit, (pevně) sevřít, shluknout se (kolem), připoutat, obejmout/ obemknout	stát při <i>kom</i> , soustřeďovat se kolem <i>čeho</i>
andare lontano	jít/ dostat se dál/ daleko, odcestovat	dotáhnout to daleko/ někam
essere lontano	být daleko, vzdalovat se	
portare lontano	dostat (se) pryč, posunout (se) dál, vzít	

	prýč, odvést/ odvézt	
stare lontano	držet se dál/ zpátky, neplést se do <i>čeho</i> , nechat na pokoji	
tenere lontano	držet se dál/zpátky, odstoupit od, dát pryč	zabraňovat, vyhýbat se
aggirare intorno	činit, pohybovat se kolem	
avere intorno	mít kolem/ u (sebe)	
girare intorno	(o)točit se dokola/ kolem, obejít, obeplout, obletět, pobíhat kolem, vyhnout se	chodit kolem horké kaše, obskakovat <i>koho</i>
guardare intorno	rozhlížet se, dívat se kolem (sebe), ohlížet se	
stare intorno	stát/ být kolem/ okolo	
avere accanto	mít u sebe/ blízko <i>koho/ čeho</i>	mít za zády <i>koho</i>
essere accanto	být/ stát u/ vedle <i>koho/ čeho</i>	
passare accanto	jít/ jet/ projít/ projet (kolem), míjet	
sedere accanto	sednout si k/ vedle <i>koho/ čeho</i>	
stare accanto	stát u/ vedle <i>koho/ čeho</i>	vystát <i>koho</i> , být na blízku/ po boku <i>komu</i>
andare incontro	jít naproti, jít vstříc, mířit ke <i>komu/ čemu</i> , přiblížit se, setkat se, čelit <i>čemu</i> , směřovat ke <i>komu/ čemu</i>	jít do <i>čeho</i>
correre incontro	běžet/ letět k/ za/proti <i>komu/ čemu</i> , řídit se do <i>koho/ čeho</i>	
fare incontro	jít/ běžet/ jet naproti/ vstříc <i>komu/ čemu</i>	
uscire incontro	jít za někým/ něčím, jít vstříc, setkat se	
venire incontro	jít naproti, jít vstříc, setkat se	

Závěr

Svou diplomovou práci jsem rozdělila do dvou hlavních částí. Na část teoretickou, jež jsem dále dle obsahu členila na kapitoly, a na část praktickou.

V první, teoretické části jsme se seznámili s pojmem *frázové sloveso*. Dozvěděli jsme se, že frázové sloveso může mít význam kompozicionální, tedy takový, který je složen z jednotlivých významů prvků konstrukce, anebo idiomatický, který lze v mnoha případech jen těžce odhadnout a je třeba se ho naučit jako celek. Těmto významům jsem v praktické části věnovala největší pozornost. Dále jsme se dozvěděli, že v češtině frázová slovesa jako taková neexistují, avšak stejným způsobem v českém jazyce fungují předpony, které svou přítomností mohou vytvářet rovněž různý význam.

Další kapitola se už zabývá frázovými slovesy přímo v italském jazyce. Tato kapitola popisuje hlavní charakteristiky VS, problematiku názvu prvku, který je součástí slovesa. Antelmi, Jansen, Masini, Porquier či Venier ho označují za částici, Voghera přímo za adverbium. Tento prvek pak ve většině případů označuje směr slovesa, nicméně objevují se i konstrukce, kde je pro celkový význam nadbytečný. Dále je zde popsáno různé pojetí rozdělení frázových sloves na základě různých lingvistů, a to jak v případě sloves, tak i adverbia.

Další kapitolou se přesouváme k adverbii. Zjistili jsme, že nejčastěji označují směr pohybu, vedle toho ale také mohou určovat telicitu sloves nebo aktionsart čili způsob slovesného děje.

V kapitole s názvem Klasifikace jsme se dozvěděli, že frázová slovesa *V+ via*, *V+ giù*, *V+ su*, *V+ dentro* by měla mít ve většině případů význam kompozicionální, naopak konstrukce *V+ avanti*, *V+ fuori*, *V+ dietro*, *V+ indietro*, *V+ contro* bývají zpravidla významu idiomatického, na což jsem se pak mimo jiné zaměřila v praktické části. Dále jsme se dočetli, že většina frázových sloves má svůj jednoslovný protějšek, který mu svým významem odpovídá, ačkoliv Raffaele Simone předpokládá, že se frázová slovesa budou vyskytovat čím dál častěji, jelikož jsou snáz odvoditelná a vytlačí tak tato obsahem si odpovídající jednoslovná slovesa.

Ve čtvrté kapitole jsou načrtnuta kritéria frázových sloves na základě jejich soudržnosti a podívali jsme se i na to, kam klademe přízvuk, je-li ke konstrukci VS připojené podstatné jméno se členem.

Pátá kapitola nese titul Slovosled, a jak už tento název napovídá, zaměřili jsme na pořadí slov ve větě. Ačkoliv sloveso s adverbii tvoří pevnou strukturu, existují

výjimky, které porušují typickou strukturu *sloveso, adverbium, předmět přímý*. Takovým příkladem jsou klitická zájmena, krátké příslovce způsobu či předmět v mluvené spontánní formě.

Dalším tématem teoretické části byl vznik a rozšíření frázových sloves v italském jazyce. Z mnoha studií vyplývá, že nejvyšší frekvence frázových sloves připadá dialektům severní Itálie, kde vynikají nejen množstvím, ale také způsobem užití. Dále jsem předložila hypotézy, které přináší informace o tom, kdy VS začala vznikat. Vysoký počet frázových sloves je mezi románskými jazyky typický zejména právě pro italštinu, a to především v neformální hovorové formě. Dozvídáme se, že italským frázovým slovesům, ačkoliv nejsou příliš zastoupená v obecných slovnících, je přikládán velký význam. Přesný počet frázových sloves ale není znám, jelikož se jedná o stále se vyvíjející otevřenou skupinu. Jako zajímavost jsem uvedla experiment Grazie Biorci, jehož cílem bylo prokázat, jak moc a s jakou správností jsou v Itálii frázová slovesa užívaná u dětí základních škol ve věku 8 až 14 let.

Podívali jsme se také na frázová slovesa v jiných jazycích, především pak v angličtině, okrajově také v němčině, holandštině, norštině, islandštině, dánštině, švédštině a to především co do jejich slovosledu.

Poslední kapitolou teoretické části je kapitola pojednávající o frekvenci frázových sloves ve slovnících a korpusech. Zajímala nás jejich pozice ve slovníku, a to hlavně z důvodu, že mnoho lingvistů nahlíží na frázová slovesa trochu jinak, což může představovat problém při jejich zařazení. Součástí této kapitoly je výzkum Calva Riguala, který vytvořil tabulku zobrazující, jak tuto problematiku autoři jednotlivých slovníků vyřešili. U každého slovníku postupně vyhledal frázová slovesa a do tabulky zapsal, jakou možnost autoři zvolili.

Další částí diplomové práce je část praktická, ve které se hned na začátku seznamujeme s tím, co je to paralelní korpus InterCorp. Jádrem mé práce bylo na základě korpusu vyhledat české protějšky vybraného vzorku frázových sloves. Data do mého výzkumu mi poskytl InterCorp v10 – Italian a rovněž tak paralelní InterCorp v10 – Czech. Vyhledala jsem dvacet nejčastěji užívaných adverbii pojící se se slovesy, jejichž seznam poskytli Iacobini a Masini, a ta pak jako celek vyhledala v korpusu. Pět lemmat seřazených podle nejvyšší frekvence u každého zvoleného adverbia jsem zapsala do tabulky, která obsahuje informace o počtu výskytů VS v korpusu, příklad vybrané věty a zároveň její překlad do češtiny na základě korpusu InterCorp v10 – Czech. Důležitou součástí tabulky jsou významy celé konstrukce VS, a to jak význam kompozicionální,

tak i idiomatický, který jsem společně s příkladem věty z korpusu a jejím českým překladem vypsala do poznámky pod tabulku. Pokud se dané frázové sloveso vyskytuje s nějakým určitým substantivem a tvoří tak svůj specifický význam, najdeme tuto informaci taktéž pod tabulkou. Do této části jsem zahrнула všechny konstrukce, které jsem v korpusu vyhledala. V některých případech ale může jít o nefrazeologické sloveso, nikoli o frázové sloveso. Tím se pak zabývá další podkapitola. Definovali jsme si, co je to frazém a vyřadili ta spojení slovesa a adverbia, která nepovažujeme za VS.

V další části pak jsem zrekapitulovala výsledky mé analýzy v korpusu. Zde jsem již pracovala přímo s frázovými slovesy jako takovými. Shrnula jsem informace o počtu sloves seřazených od nejvyšší frekvence, která se v konstrukci frázových sloves objevují v korpusu nejčastěji. Dále je to pak informace o nejfrekventovanějších slovesech pojící se s danými adverbii, které pak dohromady tvoří frázové sloveso či informace o významech kompozicionálních a idiomatických. V tabulce vidíme, jaká adverbia ve spojení se slovesem, tvořící dohromady konstrukci frázového slovesa, mají jaký význam (kompozicionální/ idiomatický). A v neposlední řadě je to informace o nejčastěji užívaných frázových slovesech v korpusu InterCorp.

Na základě korpusových dat můžeme říci, že slovesa mají vždy svůj význam kompozicionální, časté jsou ale i významy idiomatické, průměrně v padesáti šesti procentech svých výskytů. Ty se ovšem svým obsahem často přibližují původnímu významu. Pouze u frázových sloves pojící se s adverbii *contro*, *su* a *appresso* převládá kompozicionální význam. Naopak nejvíce idiomatických významů mají konstrukce *buttare giù*, *piombare addosso*, *passare sopra* a *tirare su*. Nejčastějšími slovesy jsou *essere*, *stare*, *andare*, *portare*, *mettere*, *passare* a *venire*, přičemž tato slovesa bývají často významově velmi pestrá. Místo s nejméně výskytů v korpusu zaujímá frázové sloveso pojící se s adverbii *appresso*. Dále jsem ověřila, zda platí předpoklad, že konstrukce *V+via*, *V+giù*, *V+su*, *V+dentro* mají ve většině případů význam kompozicionální, naopak konstrukce *V+avanti*, *V+fuori*, *V+dietro*, *V+indietro*, *V+contro* bývají významu idiomatického. Tento fakt se nepotvrdil, nelze jej takto jednoduše definovat. Lze pouze konstatovat, že konstrukce *V+ contro*, s výjimkou *andare contro*, má vždy význam kompozicionální.

Na závěr práce jsem pro lepší přehlednost vytvořila slovníček, který obsahuje shrnutí významů kompozicionálních i idiomatických všech vyhledaných jednotlivých konstrukcí.

Riassunto

La mia tesi di laurea l'ho divisa in due parti principali. Nella parte teorica, che poi si divide in capitoli secondo gli argomenti, e nella parte pratica.

Nella parte teorica abbiamo definito il termine verbo sintagmatico. Abbiamo scoperto che il verbo sintagmatico può avere un significato compositivo, cioè un significato composto dei singoli significati degli elementi nella composizione, oppure un significato idiomatico che in molti casi non si può prevedere e bisogna impararlo come un insieme. A questi significati ho dedicato la maggior parte della mia analisi nella parte pratica. Poi abbiamo saputo che nella lingua ceca i verbi sintagmatici non esistono, ma il ceco usa i prefissi che hanno la stessa funzione come i verbi sintagmatici attraverso i quali si ottengono i significati diversi.

Il capitolo successivo si occupa del verbo sintagmatico proprio nella lingua italiana. Questo capitolo descrive le caratteristiche principali dei VS, il problema di come nominare l'elemento che accompagna il verbo. Antelmi, Jansen, Masini, Porquier o Venier lo denotano come la particella, Voghera come l'avverbio. Quest'elemento in larga parte indica il moto del verbo. Esistono però delle costruzioni dove l'uso dell'avverbio come un'indicazione del moto è eccedente. Poi descrivo diverse concezioni della divisione dei verbi sintagmatici secondo diversi studi dei linguisti per quanto riguarda sia i verbi, sia gli avverbi.

Con un altro capitolo si avviciniamo all'avverbio. Come abbiamo già detto, gli avverbi spesso indicano la direzione del moto del verbo, ma anche la velocità di verbo o l'aktionsart.

Nel capitolo intitolato La classificazione abbiamo scoperto che la maggioranza dei verbi sintagmatici *V+via*, *V+giù*, *V+su*, *V+dentro* dovrebbe avere il significato compositivo e invece le costruzioni *V+ avanti*, *V+ fuori*, *V+ dietro*, *V+ indietro*, *V+ contro* il significato idiomatico. Su questo fatto mi sono concentrata tra l'altro nella parte pratica. Abbiamo anche saputo che per la maggior parte dei VS si può trovare il verbo singolo che corrisponde al significato dei VS. Raffaele Simone però prevede che i verbi sintagmatici saranno presenti sempre di più, perché è più facile dedurre il loro significato.

Nel quarto capitolo vediamo la divisione dei verbi sintagmatici secondo la loro coesione. Ci occuperemo di una problematica della posizione dell'accento se il verbo sintagmatico si trova insieme con un sostantivo e un articolo.

Il quinto capitolo porta il titolo L'ordine delle parole. Mi sono concentrata sulla posizione dei verbi sintagmatici nella frase e sulla possibilità di un altro elemento tra verbo ad avverbio. Benché il verbo e l'avverbio creassero una struttura fissa, esistono le eccezioni che rompono la struttura tipica: il verbo, avverbio, oggetto diretto, come per esempio i clitici, l'avverbio leggero, oppure l'oggetto nella forma parlata spontanea.

Un altro argomento della parte teorica è l'origine e la diffusione dei verbi sintagmatici nella lingua italiana. Dai lavori linguistici risulta che la maggioranza dei VS fa parte dei dialetti dell'Italia settentrionale, in cui sono particolari per la loro quantità e per il loro uso specifico. Dopo in questo capitolo possiamo vedere l'ipotesi che ci informa dell'origine probabile dei VS. L'alta frequenza dei verbi sintagmatici è tipica tra le lingue romanze soprattutto per l'italiano, principalmente nella forma parlata. Ai VS è attribuita una grande importanza, anche se non sono tanto rappresentati nei dizionari italiani. Il numero totale di questi verbi complessi non si può definire perché si tratta di un gruppo molto grande che si sta sempre allargando. Come una curiosità ho presentato un esperimento di Grazie Biorci, del quale scopo era mostrare come e in quale quantità i bambini da otto a dieci anni usano i verbi sintagmatici.

Abbiamo visto i VS nelle altre lingue, soprattutto in inglese, marginalmente anche in tedesco, olandese, islandese, danese e svedese, principalmente a causa del loro ordine delle parole.

L'ultimo capitolo di questa parte è un capitolo che parla della frequenza dei verbi sintagmatici nei dizionari e nel corpus linguistico. La loro posizione nei dizionari è importante soprattutto per il fatto che i linguisti giudicano i VS in modi diversi, quindi ci potrebbe essere un problema con la loro collocazione. Di questo capitolo fa parte la ricerca di Calvo Rigual. Lui ha creato una tabella che ci mostra quali possibilità hanno scelto diversi linguisti.

L'altra parte della mia tesi è la parte pratica dove all'inizio spieghiamo che cos'è il corpus parallelo InterCorp. Il nocciolo della mia tesi era trovare i significati cechi dei verbi sintagmatici italiani scelti nel corpus linguistico. Il materiale per la mia ricerca ha fornito l'InterCorp v10 - Italian e il corpus parallelo InterCorp v10 - Czech. Ho trovato gli avverbi che si uniscono con i verbi in un elenco creato da Iacobini e Masini e questi complessi poi cercavo nel corpus. In InterCorp v 10 - italian ho trovato cinque lemmi che ho ordinato secondo la loro frequenza più alta e li ho scritti nella tabella. La tabella contiene le informazioni sul numero della presenza dei VS nel corpus, un esempio di una frase e la sua traduzione. La parte importante della tabella sono i significati

composizionali, ma anche quelli idiomatici dei verbi sintagmatici con i quali mi ha aiutato InterCorp v 10- Czech. I significati idiomatici con un esempio e una traduzione li ho scritto sotto la tabella. Ci possiamo anche vedere gli esempi delle locuzioni se è il verbo sintagmatico presente con un sostantivo tipico e costruiscono insieme poi un significato specifico. Questa parte contiene tutte le costruzioni che ho trovato nel corpus. In alcuni casi si tratta dei verbi non fraseologici, non li riteniamo sintagmatici. Di questo argomento si occupa un'altra parte del capitolo. Per poter dividere se si tratta di un verbo fraseologico o no bisogna definire espressione fraseologica. Grazie a questa definizione poi abbiamo eliminato le costruzioni del verbo e l'avverbio che non consideriamo i verbi sintagmatici.

Nell'altra parte poi riassumo i risultati dell'analisi nel corpus. In questa parte ho lavorato solo con i veri verbi sintagmatici. Ho ricapitolato le informazioni sui verbi più frequenti che si trovano nelle costruzioni dei verbi sintagmatici. I verbi sono allineati secondo la loro frequenza più alta. Nella tabella si trova anche l'informazione sui verbi più frequenti in relazione con gli avverbi o l'informazione sui significati composizionali e idiomatici. Nella tabella vediamo i significati (composizionali oppure quelli idiomatici) degli avverbi in relazione con i verbi che insieme creano i verbi sintagmatici. E l'ultima ma non meno importante è l'informazione su frequenza più alta dei VS come un insieme nel corpus InterCorp.

Sulla base dei dati nel corpus possiamo dire che i verbi sintagmatici hanno nella maggioranza il significato composizionale, ma molto spesso hanno anche il loro significato idiomatico. Questi significati hanno in molti casi un contenuto simile al significato originale. Solo i VS legati con gli avverbi *contro*, *su* e *appresso* hanno in prevalenza il significato composizionale. Invece il più dei significati idiomatici hanno i VS *buttare giù*, *piombare addosso*, *passare sopra* e *tirare su*. Molto spesso si ripetono i verbi *andare*, *essere*, *fare*, *passare*, *venire*. L'avverbio *appresso* ha la frequenza più bassa nel corpus. Poi ho voluto verificare se vale l'ipotesi che le costruzioni *V+via*, *V+giù*, *V+su*, *V+dentro* hanno nella maggioranza dei casi i significati composizionali, mentre le costruzioni *V+avanti*, *V+fuori*, *V+dietro*, *V+indietro*, *V+contro* sono idiomatiche. Questa ipotesi non è stata confermata, non si possiamo dirlo così precisamente. Si può solo affermare che la costruzione *V+contro*, oltre all'accezione *andare contro*, ha sempre il significato composizionale.

Tanto per riassumere ho creato un piccolo dizionario in chiusura della mia tesi. Questo dizionario contiene tutti i significati delle costruzioni prese da InterCorp.

Seznam použité literatury a zdrojů

Tištěné prameny:

A cura di massimo pettorino . [et al.]. Società di linguistica italiana gruppo di studio sulla comunicazione parlata. *La comunicazione parlata*. Napoli: Liguori [u.a.], 2010. ISBN 9788895044835.

BIORCI, Grazia: *Verbi sintagmatici: uso e "abuso" fra studenti dagli 8 ai 14 anni. I risultati di un esperimento*. Giornate di Studi - Torino 19-20 febbraio 2007. Dipartimento di Scienze del Linguaggio e Letterature moderne e comparate Università degli Studi di Torino. Dostupné na <https://core.ac.uk/download/pdf/37834763.pdf>

CINI, Monica (2008b), *I verbi sintagmatici in italiano: una proposta di descrizione*, in Ead. 2008a, pp. 41-59.

CINI, Monica. *I verbi sintagmatici in italiano e nelle varietà dialettali: stato dell'arte e prospettive di ricerca : atti delle giornate di studio Torino, 19-20, febbraio 2007*. Frankfurt am Main: Peter Lang, c2008. ISBN 9783631569726.

ČERMÁK, F. a kol. *Slovník české frazeologie a idiomatiky – Výrazy slovesné*. Praha: Academia, 1994.

HAMMOURI, Yazeed (2013): *Analisi grammaticale e semantica di lessemi verbali complessi: verbi sintagmatici*. University of Jordan

FILIPEC, J., ČERMÁK, F. *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985.

IACOBINI, C. & MASINI, F., *I verbi sintagmatici dell'italiano fra innovazione e persistenza: il ruolo dei dialetti*, in A. Cardinaletti e N. Munaro (a cura di), "Italiano, italiani regionali e dialetti", Franco Angeli, Milano 2009, pp. 115-136.

IACOBINI, Claudio & MASINI, Francesca (2006), *Verb-particle constructions and prefixed verbs in Italian: typology, diachrony and semantics*, in «On-line Proceedings

IACOBINI, Claudio & MASINI, Francesca (2006), *The emergence of verb-particle constructions in Italian: locative and actional meanings*, «Morphology» 16, 2, pp. 155-188.

JANSEN, Hanne (2008), *Verbi sintagmatici in danese, italiano e dialetti*, in Sintassi storica e sincronica dell'italiano. Subordinazione, coordinazione e giustapposizione. Atti del X congresso della Società Internazionale di Linguistica e Filologia Italiana (Basilea, 30 giugno - 3 luglio 2008), a cura di A. Ferrari, Firenze, Cesati, 3 voll., vol. 3°, pp. 1663-1679.

MASINI, Francesca (2006), Diacronia dei verbi sintagmatici in italiano, in “Archivio Glottologico Italiano” XCI (1), 67-105.

MASINI, Francesca (2007), *Parole sintagmatiche in italiano*, Ph.D. Dissertation, Roma Tre University.

MASINI, Francesca (2008), *Verbi sintagmatici e ordine delle parole*, in Cini 2008a, pp. 83-102.

MASINI, Francesca (2009) “*Combinazioni di parole e parole sintagmatiche*”, in Spazi linguistici. Studi in onore di Raffaele Simone, Roma, Bulzoni, 191 – 209 of the 5th Mediterranean Morphology Meeting», (Frejus, 15-18 September 2005), University of Bologna.

PATOTA, Giuseppe. *Grammatica di riferimento dell'italiano contemporaneo*. Wyd. 3. Milano: Garzanti, 2006. ISBN 8848040314

RIGUAL, Calvo 2008, *I verbi sintagmatici italiani con appunti contrastivi con lo spagnolo e il catalano*. Editores Carmen González Royo a Pedro Mogorrón Huerta. *Estudios y análisis de fraseología contrastiva: lexicografía y traducción*. Alicante: Universidad de Alicante, 2008. ISBN 9788479089290.

RIGUAL, Calvo, Cesáreo (2010), *Trattamento nella lessicografia monolingue (italiana) e bilingue (italiano-spagnolo e catalano) dei verbi sintagmatici: panorama attuale e*

proposte di futuro, in “Actes du XXVme Congrès International de Linguistique et Philologie Romanes”, Vol. VII, Berlin, De Gruyter, 375–384

SIMONE, Raffaele, *Verbi sintagmatici come categoria e come costruzione*, Università Roma Tre, Roma.

SIMONE, Raffaele. (1997), “*Esistono verbi sintagmatici in italiano?*”, in T. De Mauro e V. Lo Cascio (a cura di) *Lessico e grammatica. Teorie linguistiche e applicazioni lessicografiche*, Roma, Bulzoni, pp. 155-170.

TALMY, Leonard (1985), *Lexicalization patterns: semantic structure in lexical forms*, in Shopen, Timothy (ed.), *Language typology and syntactic description, Volume III, Grammatical categories and the lexicon*, Cambridge, Cambridge University Press, 57-149.

VICARIO, Federico (1996), *Per la definizione della categoria dei verbi analitici in friulano*, in “Archivio Glottologico Italiano” 81, 177-206.

VICARIO, Federico. *I verbi analitici in friulano*. Milano: FrancoAngeli, c1997. *Materiali Linguistici - Università di Pavia*, 20. ISBN 88-464-0048-8.

Elektronické prameny:

Štichauer, P. – Vavříň, M.: *Korpus InterCorp – italština*, verze 10 z 1. 12. 2017. *Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2017. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>*

Rosen, A. – Vavříň, M. – Zasina, A. J.: *Korpus InterCorp – čeština*, verze 10 z 1. 12. 2017. *Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2017. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>*

<https://www.helpforenglish.cz/article/2005111605-frazova-slovesa> [online]. [cit. 2018-02-11].

Treccani [online]. [cit. 2018-02-11].